

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ GEZİ-GÖZLEM
TEKNİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Savaş ŞAHİN

TEZ DANIŞMANI

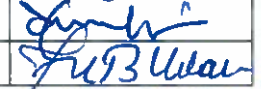

Prof. Dr. Ünsal BEKDEMİR

GİRESUN 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 11/06/2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Savaş ŞAHİN'in "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Gezi-Gözlem Tekniğine İlişkin Görüşleri" başlıklı tezini incelemiş olup aday 28/06/2019 tarihinde, saat 11:00' de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof. Dr. Ünsal BEKDEMİR	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Can EKİZ	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi. Murat Bayram YILAR	

ONAY

...../...../201..

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Yeterlilik tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Gezi-Gözlem Tekniğine İlişkin Görüşleri” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/06/2019

Savaş ŞAHİN

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde, öğrencilerin aktif olarak öğrenme sürecine dâhil edildiği ve öğrenci merkezli öğretimin esas alındığı yapılandırmacı yaklaşım temel alınmaktadır. Bu yaklaşım uygulanırken öğrenmelerin gerçekleştirilmesinde öğrencilerin bilgiye kaynağında ulaştığı, soyut bilgilerin somutlaştırıldığı ve yaparak-yaşayarak öğrenmelerin gerçekleştirildiği teknikler önem kazanmaktadır. Bu öğretim tekniklerinden birisi de gezi-gözlem tekniğidir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıkları ile tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümde eğitim, sınıf dışı eğitim, sosyal bilgiler, gezi-gözlem tekniği konuları üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ifade edilmiştir. Dördüncü bölümde görüşme sorularına verilen yanıtların ve yorumların bulunduğu bulgular ve yorum kısmı yer almaktadır. Beşinci ve son bölümde ise sonuç ve öneriler üzerinde durulmuştur.

Başta, bu çalışmanın her aşamasında gerekli desteği sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Ünsal BEKDEMİR olmak üzere, çalışma süresince manevi desteği ve fikirleriyle yardımcı olan Dr. Öğretim Üyesi Levent YAYCI'ya, bu günlere gelmemde emeği geçen anne ve babama, bu zorlu süreçte yanımda olup desteklerini esirgemeyen eşim ve çocuklarıma teşekkür ederim.

Savaş ŞAHİN

Giresun 2019

ÖZET

Yapılandırmacı yaklaşımın öngördüğü öğrenme-öğretme sürecinin merkezinde yer alan öğrencinin, yeni eğitim koşullarında, bilgiye yerinde ve kaynağında ulaşma fikri ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu durum sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılan gezi-gözlem tekniğinin önemini artırmaktadır.

Öğrencinin içinde bulunduğu sınıf ortamının tekdüze ve sıkıcı öğretim kalıbının değiştirilerek; doğal çevre (göl, akarsu, dağ, vb.), müze, fabrika gibi alanlara yapılan gezi gözlemler, öğrencinin teorik bilgiyi gerçek yaşam koşulları içinde, daha eğlenceli bir biçimde pratik bilgiye dönüştürmesini sağlar. Bu durum, yaparak-yaşayarak öğrenmeler yoluyla bilgiyi somutlaştırır ve bilginin kalıcılığını artırır.

Araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu nitel araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Görüşme formunda, öğretmen adaylarının teknik hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları, gezi-gözlem tekniğinin olumlu veya olumsuz yönleri, tekniğin öğrenci başarısına etkisi ve kendilerinin sosyal bilgiler öğretmeni olarak mesleğe başladıklarında gezi-gözlem tekniğini ne kadar uygulamayı düşündükleri gibi bazı soruların cevapları aranmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda alınan görüşlerin frekans ve yüzdelik değerleri çıkarılmış ve yorumlamaları yapılarak bir takım sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu sonuçlara göre; sosyal bilgiler öğretmen adayları en çok velilerden izin alınmasının gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Tekniğin yaparak-yaşayarak öğrenmelere destek olduğu, gerçek yaşam tecrübesi elde etmeyi sağladığı fikri ağırlık kazanmıştır. Gezi gözlem tekniğine karşı düşüncelerinin genellikle olumlu olduğu ancak maliyetli bir etkinlik olması, kaza ve tehlike risklerini barındırması, çok zaman alması, yasal sorumluluğunun fazla olması gibi bazı sebeplerle, bir eğitim-öğretim yılı içinde, ilgili sınıf düzeyinde, sosyal bilgiler dersi öğretiminde diğer tekniklere göre daha az kullanılacağı belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Gezi Gözlem, Öğretmen Adayı Görüşleri, Yöntem ve Teknik, Sınıf Dışı Eğitim.

ABSTRACT

The student at the center of the learning-teaching, process in envisaged by the constructivist approach, the idea of accessing the information in place and at the source started to gain weight in the new educational conditions. This situation increases the importance of the practice and travel-observation-based teaching approach used in teaching social studies.

The traditional and boring classroom teaching environment that the students used to has to be changed; field trips to natural environments (lake, stream, mountain, etc alan) and places of interest museums, factories help students to gain knowledge and experience theoretical information more enjoyable to ensure the practice and travel-observation-based teaching approach. This helps to form a concrete basis of information and as a result it increases the permanence of knowledge.

The aim of the study is to evaluate and determine the views of social studies teacher candidates based on the practice and travel-observation-based teaching approach. In this qualitative research, descriptive analysis method and semi-structured interview form were used. In the interview form, the answers to the questions such as how much candidate teachers are aware of the practice and observation-based teaching approach, the advantages and disadvantages of it, the role it plays for students success and how much the social studies teachers will be using this approach at the beginning of their teaching career, are explored. After the meetings, all opinions have been structured and transfered to the percentage and frequency chart with added annotations.

According to these results; social studies teacher candidates emphasized the necessity of obtaining permission from parents. The idea of the practice and travel-observation-based teaching approach which supports learning process and open to experience has got weight. Mostly it proved that teachers do this approach but due to the reasons such as high expenses, accidents and unforeseen incidents, time consuming and formal responsibilities, teachers prefer this approach less and tend to use other teaching approaches instead.

Keywords: Social Studies, Travel Observation, Teacher Candidate Views, The Methods and Tecnique, Non Clasroom Education,

KISALTMALAR

ABD: Ana bilim Dalı

vb: ve benzeri

SBAÖ: Sosyal Bilgiler Aday Öğretmeni

SBÖP: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

MEM: Milli Eğitim Müdürlükleri

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI	II
YEMİN METNİ	III
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
KISALTMALAR	IV
İÇİNDEKİLER	V
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Alt Problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Tanımlar	4
1.6. İlgili Araştırmalar	5
İKİNCİ BÖLÜM	10
2. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Eğitim	10
2.1.1. Sınıf Dışı Eğitim	10
2.1.1.1.Sınıf Dışı Eğitimin Amaçları	11
2.1.1.2.Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri	12
2.1.1.3.Sosyal Bilgiler ve Sınıf Dışı Eğitim.....	12
2.2. Türkiye’de Sosyal Bilgiler	13
2.3.Sosyal Bilgiler Öğretiminin Önemi ve Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları	14
2.3.1.Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminin Özel Amaçları.....	15
2.3.2.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yöntem ve Teknik Kavramları	17
2.3.3.Sosyal Bilgilerde Sınıf Dışı Öğretim Teknikleri	18

2.3.3.1.Sergi	18
2.3.3.2.Ödev (Ev Ödevleri)	19
2.3.3.3.Proje	19
2.3.3.4.Görüşme	20
2.3.3.5.Gezi-Gözlem	20
2.3.3.5.1.Gezi.....	21
2.3.3.5.2.Gözlem	21
2.4. Gezi-Gözlem Tekniğinin Etkili Kullanımı İçin Gereken Özellikler	22
2.2. Gezi-Gözlem Çeşitleri	22
2.5.1.Gözlem Çeşitleri	23
2.5.2.Gezi Çeşitleri	23
2.5.3. Gezi-Gözlem Tekniğinin Sağladığı Yararlar	24
2.5.4.Gezi-Gözlem Tekniğinin Sınırlılıkları.....	25
2.6.Bir Gezi Planının Aşamaları.....	26
2.6.1.Gezi Öncesi Hazırlık Aşamasında Yapılması Gerekenler	27
2.6.2.Gezi Gözlemin Uygulama Aşamasında Yapılması Gerekenler.....	28
2.6.3.Gezi Gözlemin Sonuç Aşamasında Yapılması Gerekenler	30
2.7.Gezi Gözlem Tekniği İle İlgili Yasal Prosedür	31
2.8. GEZİ KONTROL LİSTESİ	33
2.9. GEZİ PLANI ÖRNEĞİ	36
2.9.1. GEZİYE KATILACAK SINIFLAR VE ÖĞRENCİ SAYILARI.....	37
2.9.2. GEZİYE KATILACAK SORUMLU VE REHBER ÖĞRETMENLER .	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	38
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	38
3.1.Araştırma Modeli	38
3.2.Çalışma Grubu.....	39
3.3.Veritoplama Aracı.....	39
3.4.Verilerin Analizi.....	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	40
4. BULGULAR ve YORUM.....	40

BEŞİNCİ BÖLÜM	62
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	62
EK.1. GÖRÜŞME FORMU.....	77
EK.2. VELİ İZİN BELGESİ.....	79
EK.3. GEZİYE KATILACAK ARAÇLAR.....	80
ÖZGEÇMİŞ	82

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Eğitim-öğretim faaliyetlerinde alışılmış olan yaklaşım öğrencinin sınıf içinde bilişsel düzeyde bilgi almasını sağlamaktır. Günümüz modern eğitim anlayışına bakıldığında öğrencilerin klasik öğrenme alanlarından çıkarılarak okul çevresindeki veya okul binası dışındaki mekânların kullanıldığı görülmektedir. Bir başka deyişle, eğitim öğretim süreci içerisinde ve öğretim programı doğrultusunda okul dışı alanların kullanılması, öğrencilere gerçek yaşantı ve deneyimler kazandırılmasını sağlayan faaliyetlerdir. Bu faaliyetlere okul dışı öğretim adı verilir (Sami, 1993, Akt: Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Okul dışı öğretimin özelliklerine bakıldığında okul dışındaki kişi, alan, kurum ve kaynakları kapsadığı, öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda yapıldığı, bireysel deneyim yaşatan ve öğretmen-öğrenci arasında hiyerarşik ilişki içermeyen unsurlar görülmektedir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışındaki mekânlar zengin bir öğretim materyali sunmaktadır. Okul dışındaki gözlem, mekânı algılama, zamanı ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama ile duygudaşlık gibi kazanımlar sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı/sınıf dışı öğrenmeyi gerekli kılmaktadır (Çengelci, 2013). Ülkemizde yapılan akademik çalışmalarda okul dışı öğretim kavramının yerine “sınıf dışı öğretim/öğrenme”, “ders dışı etkinlikler” gibi kavramlar kullanılmıştır. Bu çalışmada, okul dışı öğretim kavramı yerine “sınıf dışı eğitim/öğretim” kavramları kullanılacaktır (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Bu bölümde “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Gezi-Gözlem Tekniğine İlişkin Görüşleri” adlı araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sınırlılıklarına, tanımlara ve bu konuyla ilgili yapılan diğer araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Sosyal bilgiler öğretmen adayları gezi-gözlem tekniği konusunda yeterli bilgiye sahip midir?

1.1.1. Alt Problemler

1. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal etkinlikler yönetmeliğinin gezilerle ilgili maddeleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, gezi-gözlem tekniği hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, gezi öncesinde planlama yaparken nelere dikkat edilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında karşılaşılabilecekleri güçlüklerle ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, ortaokullarda sosyal bilgiler dersinin öğretiminde gezi-gözlem tekniğinin az veya çok kullanılmasına neden olabilecek etkenlere ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, gezi-gözlem tekniğine ilişkin olumlu görüşleri nelerdir?
7. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, gezi-gözlem tekniğine ilişkin olumsuz görüşleri nelerdir?
8. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, sosyal bilgiler dersi öğretiminde gezi-gözlem tekniğini kullanmasının öğrenci başarısını nasıl etkileyeceğine ilişkin görüşleri nelerdir?
9. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının gezi süresince öğrencilere herhangi bir etkinlik yaptırmayı düşünüp düşünmediğine ilişkin görüşleri nelerdir?
10. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniği uygulandıktan sonra, öğrencilerden gezi-gözlem tekniğinin uygulanması ile ilgili olumlu/olumsuz nasıl geribildirim alınabileceğine ilişkin görüşleri nelerdir?
11. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğini uyguladıktan sonra, tekniğin kullanımının amacına ulaşip ulaşmadığının nasıl değerlendirilebileceğine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Ulusal ve uluslar arası düzeydeki değişimlere ayak uydurabilmek için, bireylerin yeni donanımlara sahip olmaları gerekmektedir. Eğitim, bireylerin bu değişen koşullara uyum sağlayabilmesinde önemli bir araçtır. Günümüzün öğrenme modelleri incelendiğinde eğitimin okul ile sınırlandırılmadığı, “her zaman her yerde eğitim” ilkesinin benimsendiği görülmektedir (Yaycı, 2017). Bireye kazandırılacak bilgi, beceri ve tutumların sınıf ve okul dışında gerçek yaşam koşullarında aktarılması sağlanmalıdır. Bu amacın gerçekleştirilmesinde kullanılacak tekniklerden birisi de gezi-gözlem tekniğidir. Gezi-gözlem tekniği okul ortamındaki bilgilerin, bir plan dâhilinde, öğretmen ve öğrenci grupları tarafından sınıf dışı ve okul dışı alanlarda uygulanabildiği eğitsel gezilerdir. Tekniğin amacına uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için bazı koşulların varlığı önem kazanmaktadır. Bunların başında eğitim fakültelerinde okuyan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının teknikle ilgili yeterli bilgilerinin olması, tekniğe ilişkin olumlu tutum içinde bulunması ve tekniği uygulayabilecek beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmanın genel amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretim, öğrenmeyi sağlamak üzere gerçekleştirilen etkinliklerin tümüdür (Çıkkılı, 2014). Etkili bir öğretim süreci, konuya uygun öğretim yöntem ve tekniği aracılığıyla olmaktadır. Bu öğretim tekniklerinin en önemlilerinden birisi de gezi-gözlem tekniğidir. Eğitimde yeni ortaya çıkan olgular, yapılandırmacılık gibi yaklaşımlar, sosyal bilgiler eğitiminde çağdaş bir yaklaşımla alternatif öğrenme mekânlarının kullanımını gerekli kılmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımın etkisiyle sosyal bilgiler öğretim programında; sonuç yerine sürecin önemli olduğu, beceri kazandırma ve yaratıcı düşünmenin gerçekleştirilebildiği, eğitimin öğretmen değil, öğrenci merkezli olması gerekliliği önemle vurgulanan noktalardır (Işık, 2016). Gözlem gezilerinde dış mekân olarak müzeler, sergi alanları, teknoloji merkezleri, öğren yerleri ve tarihi kalıntılar veya göl, akarsu, ova gibi doğal çevre alanları kullanılır. Bu mekânlarda öğrenciler somut yaşantılar deneyimleyerek daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebilirler. Gezi-gözlem tekniğinin amacına uygun şekilde

uygulanması, öğretmenin konuyla ilgili yetkinliğine bağlıdır. Erdem (2007) tarafından sosyal bilgiler öğretmenleri üzerinde yürütülen bir araştırmada öğretmenlerin geziyi organize etme konusunda zorlandıkları, kıdem yılı az olan öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğini uygulama konusunda kendilerini yeterli görmedikleri ve erkek öğretmenlerin kaza ve tehlikelerle karşılaşma olasılığına karşı daha fazla tedirgin oldukları sonucuna varılmıştır. Bu durum öğretmenlerin yüksek öğrenimleri esnasında yeterli bilgiyle donanmaları, bu tekniğin kullanımına ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri, uygulama ve staj etkinlikleriyle bunun kullanımına ilişkin beceri kazanmalarının ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğine yönelik bilgi düzeylerinin, tutumlarının ve tekniği uygulayabilme ile ilgili görüşlerinin saptanması ve sonuçları itibariyle öğretmen yetiştirme alanına katkı sunması açısından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı (ABD) 4. sınıf öğrencilerinin görüşme formu sorularına vermiş oldukları cevaplar sonucunda alınan verilerle sınırlıdır.

Bu çalışma veri toplama aracının ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Bu bölümde araştırmada kullanılan bazı kavramların tanımsal ifadelerine yer verilmiştir.

Sosyal Bilimler: İnsan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu süreç sonunda elde edilen dirik bilgiler bütünüdür (Sönmez, 2005).

Sosyal Bilgiler: Okulların ilk ve ortaöğretim bölümlerinde iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimlerin disiplinlerinden seçilmiş bilgiler

dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (MEB, 2005, 2018).

Sosyal Bilgiler Aday Öğretmeni: Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretim ikinci kademedeki okullarında 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda okutulacak olan sosyal bilgiler dersini anlatacak aday öğretmendir.

Strateji: Öğrenme hedeflerine ulaşmak üzere belirlenen konunun sunulması için izlenen yollar bütünü veya hedefe ulaşmak için seçilen genel yaklaşımdır (Keskin ve Horzum, 2016).

Yöntem: Herhangi bir öğrenmeyi gerçekleştirmek amacıyla seçilen ve izlenen yoldur (Topal, 2016).

Teknik: Bir öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünüdür (Yel, Taşdemir, Yıldırım, 2015).

Gezi: Önceden yapılan bir plan ve program dâhilinde öğrencilere kazandırılmak istenen hedef davranışların pekiştirilmesi amacıyla yapılan ziyaretlerdir (Aşçı, 2016).

Gözlem: Günlük yaşam içinde belirlenen olayların, nesnelere ve insanların bir plan dâhilinde izlenmesi ile gerçekleşen tekniktir (Aşçı, 2016).

1.6. İlgili Araştırmalar

Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem tekniğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri konusunda yazılan makale ve tezler incelendiğinde yeterli sayıda çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu yönüyle bu araştırma, öğretmenlik mesleğine adım atmamış olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının konuya bakışını yansıtan önemli bir kaynak teşkil edecektir.

Akpınar ve Aydemir (2012)'e göre: 7. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim sürecinde soru-cevap yöntem ve tekniğini *her zaman*; tartışma, örnek olay, beyin fırtınası, problem çözme gibi teknikleri ise *sık* kullandıkları belirlenmiştir. Buna karşılık sosyal bilgiler öğretiminde çok önemli olan drama, gezi-gözlem ve kaynak kişi gibi tekniklerin ise *bazen veya nadiren* kullandıkları belirlenmiş, bu durumun sosyal bilgiler öğretim programının uygulanmasındaki etkililiği bakımından önemli bir eksiklik olduğu vurgulanmıştır. Yine aynı çalışmada özel okul sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemini resmi okul sosyal bilgiler

öğretmenlerine göre daha çok; kıdemli sosyal bilgiler öğretmenlerinin kıdemi düşük sosyal bilgiler öğretmenlerine göre bu yöntemi daha fazla tercih ettikleri görülmüştür.

Aydemir (2012) , “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem, Teknik ve Stratejileri Kullanma Yeterlikleri” hakkında yapmış olduğu araştırmada

- “Özel ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yoluyla öğretim yapabilme yeterlilik düzeylerinin, resmi ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre daha olumlu olduğu görülmüştür” sonucuna ulaşmış ve “ders işlerken gezi-gözlem yönteminin de diğer yöntem ve tekniklerle beraber kullanılması gerekliliğini” önermiştir.

Gezi-gözlem tekniği üzerine yapılan bir diğer araştırma, “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimlerinde gezi-gözlem metodunun yeri ve önemi” adıyla Aytaç (2014) tarafından yapılmıştır. İstanbul Üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında okuyan 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin kendi eğitimlerinde gezi-gözlem metodunun uygulanmasından yararlanma düzeylerini görmek amacıyla 21 sorudan oluşan bir anket sonucu oluşturulmuştur. Çalışmanın sonuç kısmında şu ifadeler yer almıştır:

- İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilgiler lisans programının 2, 3 ve 4. sınıflarında okuyan öğretmen adaylarının % 51,2’si öğrenim hayatları boyunca gezi-gözlem çalışmasında bulunmuşlar, % 46,3’ü ise gezi-gözlem çalışması yapmadıklarını belirtmişlerdir.
- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu gezi-gözlem metodunun coğrafya konularındaki başarıda etkili olduklarını belirtmişlerdir.
- Herhangi bir eğitmen gözetiminde olmaksızın öğrenci tarafından rehbersiz yapılan bireysel gözlemlerin bile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimlerinde başarıyı artırmada olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.
- Gezi-gözlem metodu sosyal bilgiler içerisinde yer alan coğrafya eğitiminin daha etkin ve verimli olmasını sağlayan yardımcı unsurlardan biridir.

Avcı ve Öner (2015) ise “Tarihi Mekânlar İle Sosyal Bilgiler Öğretimi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri” adlı çalışmalarında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı ortamlarda tarih öğretiminin bilgiyi somutlaştıracağı, bilginin kalıcılığını artıracığı, öğretimi kolaylaştıracağı, tarihsel empatiyi kazandıracığı, öğrencilerin konuları yaparak yaşayarak öğrenebileceği, derse yönelik ilgiyi artıracığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Aynı çalışmada tarihi mekânlarla öğretim yönteminin gerçekleştirilmesinde prosedürlerin olması, öğretmenlere maddi ve manevi destek olunmaması, bu faaliyetlerin sosyal bilgiler ders müfredatına uygun ve zorunlu hale getirilememesi nedeniyle bu tür etkinliklerin yeterince gerçekleştirilemediği ortaya çıkmıştır.

Çelikkaya ve Kuş (2009), sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersinde kullandıkları yöntem-teknikleri belirlemek amacıyla yapmış oldukları araştırmada:

- Öğretmenlerin geleneksel yöntem-tekniklerin dışına pek fazla çıkmadıkları,
- Gezi-gözlem tekniğinin hiç kullanılmadığı,
- Tarihi ve coğrafi özellikleri olan yerlere, resmi kurum ve kuruluşlara düzenlenecek gezilerin sosyal bilgiler dersinin öğrenilmesini hem zevkli hem de kalıcı hale getireceği sonucuna varılmıştır.

Benzer bir sonuca ulaşan Çetin, Kuş, Karatekin (2010)’e göre ise sınıf ve sosyal bilgiler dersi öğretiminde gezi-gözlem tekniğinin sık kullanılan bir teknik olmadığı, bunun en temel nedenlerinden birinin ekonomik problemler olduğu vurgulanmıştır. Özellikle yapılacak geziler için öğrencilerden para toplayamama, gezilecek yerlerin genellikle ücretli olması, geziye götürecek araçların kolaylıkla temin edilememesi gibi sebepler dersin öğretiminde gezi-gözlem tekniği tercihinin azalmasına yol açmıştır.

Durdukoca, (2018) yaptığı çalışmada, ”Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Uygulamaları İçin Öğretim Tekniklerinin Seçimine Yönelik Yeterlik Algıları ve Görüşleri” konusunu araştırmış ve aşağıdaki sonuca ulaşmıştır:

- Bu araştırmada katılımcı öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğrenme sürecinde geleneksel öğretim yöntem ve teknikleri kullandıkları tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra; tartışma, örnek olay, drama, proje çalışması, gözlem gezisi, sosyal empati, işbirlikli öğrenme, gösterip yaptırma gibi öğrenci merkezli öğretim yöntem ve teknikleri ile destekleyerek kullanmayı da tercih ettikleri; fakat bu yöntem ve tekniklerin sınırlı sayıda öğretmen tarafından tercih edildiği saptanmıştır.

Kayalı (2000) tarafından yapılan araştırmada ise “İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Öğretiminde Başarıyı Etkileyen Faktörler” konusu incelenmiştir. Bu araştırma bulgularına göre:

- “Ders gözlem gezileri öğretmenlerin % 62,5’i tarafından ara sıra uygulanmakta olup, uygulamayanların oranının % 37,5 olduğu görülmüştür”.
- Öğrencilerin bu dersteki başarısını artırabilmek için öğretmenlerin görsel öğretim metotlarını birlikte uygulayarak ders içi ve ders dışı yaklaşımlarla öğrencilerin motivasyonları artırılabilir ve derse karşı olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilir.” Sonuçlarına ulaşmıştır.

Keskin ve Kaplan (2012)’in yapmış oldukları “Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Oyuncak Müzeleri” adlı bilimsel araştırmada oyuncak müzelerine düzenlenen gezilerin:

- Sosyal bilgiler ve tarih eğitimi içinde yer alan bilişsel düzeydeki bazı kazanımların elde edileceği,
- Öğrencilerin de oyuncak müzeleri hakkında “kendilerine katkı sağlayan okul dışı öğrenme ortamı” olarak nitelirmede buldukları sonucuna varılmıştır.

“Ortaokul öğretmenlerinin sınıf dışı ortamlarda öğretime bakış açıları” konusunu ele alan Türkmen (2015) ise çalışması sonucunda:

- Öğretmenlerin sınıf-dışı ortamlarda bilimsel kavramların öğretiminin, öğrencilerin öğrenmelerini kalıcı kıldığı,

- Temelde ekonomik ve bürokratik nedenler yüzünden bu tür gezilerin yapılamadığı,
- Farklı alanlardaki öğretmenler arasında sınıf-dışı geziler konusunda en olumlu bakış açısına sahip öğretmenlerin öncelikle Fen Bilgisi Öğretmenleri sonra ise Sosyal Bilgiler Öğretmenleri olduğu saptanmıştır.

Yıldırım (2012), yapmış olduğu çalışmada “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Gezi-Gözlem Yönteminin Uygulanma Durumunun İncelenmesi” konusunu ele almış ve sosyal bilgiler derslerinin öğretiminde gezi-gözlem yöntemine yeterince yer verilmediği sonucuna varmıştır. Aynı zamanda gezi-gözlem yönteminin yeterince uygulanamamasında aşağıdaki sorunları tespit etmiştir:

- Gözlem gezilerinde öğrencilerin disiplinsiz davranışlarının görüldüğü,
- Gezi masraflarının karşılanmasında velilerin ekonomik anlamda sıkıntı yaşadığı,
- Gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olduğu,
- Gezilere yoğun ders programı nedeniyle yeterince zaman ayıramadığı hususu en belirgin sorunlar olarak araştırmada yer almıştır.

Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde kullanılan gezi-gözlem tekniğine ilişkin yapılan araştırmalar sayı bakımından az denilebilecek düzeydedir. Araştırma sonuçlarına göre bu tekniğin hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin olduğu saptanmıştır. Buna göre, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşlerinin inceleneceği bu araştırma, elde edeceği bulgular ve çıkacak sonuçlar bakımından önemlidir. Bu çalışma, bundan sonra yapılacak olan sosyal bilgiler öğretim programına, sosyal bilgiler ders kitabı ve kaynak kitap yazımına, sosyal bilgiler öğretmen adayları ve öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğine ilişkin tutum geliştirmelerine ve sahadaki gözlem gezisi çalışmalarına destek olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde eğitim, sınıf dışı eğitim, sosyal bilgiler, yöntem ve teknik kavramları üzerinde durulmuştur.

2.1. Eğitim

İnsanların doğuştan getirmiş oldukları yetenek ve becerileri, onların bütün ihtiyaçları için yeterli değildir. Söz konusu ihtiyaçların giderilmesi için bireyin yetiştirilme süreci içinde yer alması gerekir. Bu yetiştirilme sürecinin toplamına genel anlamı ile “eğitim” denir.

Bugüne kadarki en kabul gören ve yaygın şekilde kullanılan eğitim tanımı Ertürk’e aittir. Ertürk eğitimi; “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlar (Ertürk, 2013).

Günümüz eğitim anlayışını etkileyen yaklaşımlar, öğrencileri sınıfın dışına çıkmaya zorlamaktadır. 2005 yılından beri uygulanan yapılandırmacı yaklaşım, öğrenenlerin etkili uyarıcılar sayesinde kendi öğrenmelerini yapılandırmasına olanak sağlamaktadır. En etkili uyarıcılar çoğu zaman sınıfın dışında, gerçek yaşam koşullarında yer almaktadır. Bu nedenle sınıfın dışına çıkılması zorunluluğu kaçınılmaz bir gerçeklik halini almıştır (Altın ve Demirtaş, 2015).

2.1.1. Sınıf Dışı Eğitim

Gerçek hayatın içinden gelen ve yaşantılar sonucu edinilen tecrübelerin bilimselleştirilerek bilgiye çevrildiği çoklu disiplinler dersi olan sosyal bilgilerin, öğrencilere genel olarak sınıf ortamında ve tekdüze bir şekilde öğretilmeye çalışılması önemli bir eksikliklerdir. Bu eksikliğin giderilebilmesi için sosyal bilgiler dersi öğretiminde uygun konulara farklı mekânlar seçilmeli ve beş duyunun kullanılarak öğrenmelerin kalıcı ve anlamlı olması sağlanmalıdır. Bu noktada sınıf dışı eğitim dediğimiz olgu karşımıza çıkmaktadır. Sınıf dışı eğitim; dersin gerçekleştirilmesi istenilen kazanımlarına ilişkin bilgi, beceri ve değerlerin

oluşmasına katkı sağlamak için öğrencilerin de ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak okul yönetimi ve öğretmenlerin rehberliğinde planlanmış, okul sınırları haricinde uygulamaya geçirilen etkinliklerdir (Tuncel ve Dolanbay, 2017).

Doğa alanları, ormanlık alanlar, tarihi kalıntılar ve ören yerleri, fabrika, baraj, müze, sanat galerileri, kurum ve kuruluşlar gibi mekânlar sınıf dışı eğitim için kullanılabilir seçenekler arasında yer alır. Bu ortamlarda öğrencilerin günlük yaşamla daha kolay bağ kurabilmesi, soyut bilgilerin somutlaştırılması ve öğrencilerin sorumluluk duygularının geliştirilebilmesi sağlanmalıdır.

2.1.1.1.Sınıf Dışı Eğitimin Amaçları

Sınıf dışı etkinlikler, doğa içinde yaratıcı ve yapılandırıcı çalışmaları ve daha birçok konuyu bünyesinde barındırabilir. Bu da öğrenene, anlamlı öğrenmeler için büyük olanak sağlar (Altın ve Oruç, 2008). Sınıf dışı eğitimin amaçları şu şekilde ifade edilebilir (Fitzpatrick, 1968):

1. Bireyin zihinsel, fiziksel ve duygusal tüm potansiyelini kullanmasına yardım etmek.
2. Sınıf dışındaki tüm ve yapılandırıcı kaynakları programı zenginleştirmek için öğrenme uyarıcıları olarak kullanmak.
3. Doğal çevreyi ve insanın onunla olan ilişkilerini tanımak ve kavramak, bunlar hakkındaki farkındalığı geliştirmek.
4. Öğrenciyi sınıf duvarları dışında da kendine güvenen bir birey haline getirmek.
5. Boş zamanları daha iyi değerlendirebilmek için gereken bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmak ve geliştirmek.
6. Sınıf dışı öğrenmelerde grup yaşantıları yoluyla demokratik insan ilişkilerini ve süreçlerini geliştirmek.
7. Bireye; toplumun, ulusun ve dünyanın kaynaklarını kullanarak vatandaşlık bilinci kazandırmak.
8. Bireye sınıf duvarları dışında gerçek iş yaşantıları sağlayarak, mesleki yeterlilik kazandırmak.
9. Bireye estetik gelişimi için olumlu bir atmosfer yaratmak.

2.1.1.2.Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri

Birçok kişi için öğrenimleri boyunca sınıf dışında yapılan etkinlikler daha hatırlanabilir olmaktadır. Sınıf içi etkinliklere oranla, sınıf dışında yapılanların amaçları öğrenciye daha gerçekçi ve somut görünmektedir. Sınıf dışı çalışmalar sadece bilgi anlamında değil, beceriler geliştirerek konuların kavranmasını sağlamakla birlikte, bireysel ve sosyal gelişimi de içeren öğrenmeleri desteklemekte ve geliştirmektedir.

Sınıf dışı eğitimde kalıcı ve somut bilgiyi aktarabilmek için sınıf dışı eğitim etkinliklerinin amaçlarına da değinmek gerekir. Bu etkinlikler şu şekilde sıralanmaktadır (Kimber ve Smith, 1999):

1. Öğrenmenin etkin olabilmesini sağlama,
2. Öğrencilerin araştırma becerilerini geliştirme,
3. Öğrencilerin sosyal alandaki becerilerini destekleme,
4. Derse olan ilgiyi artırma ve çalışmayı sağlama,
5. Öğrencilerin kişisel ilgileriyle uğraşmalarına olanak sağlama,
6. Sınıf içindeki çalışmalarını farklı etkinliklerle çeşitlendirme,
7. Güdülenmeyi artırma ve çalışmalarını eğlenceli hale getirme,
8. Çevre ile ilgili olumlu duygu ve düşüncelerin oluşmasını sağlama,
9. Vatandaşlık eğitimine destek olma,
10. Gözlem, raporlaştırma ve analiz ile ilgili birçok anahtar becerinin gelişmesini sağlama.

2.1.1.3.Sosyal Bilgiler ve Sınıf Dışı Eğitim

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005). Sosyal bilgiler tüm konu alanlarının disiplinler arası bir yaklaşımla bir araya getirilmesi sonucu oluşturulmuş bir alandır. Temel

amacı çocuğu ileride üyesi olacağı topluma hazırlamaktır. Bunun için sosyal bilimlerin ve doğa bilimlerinin verilerinden yararlanır. Bu nedenle gerçek kaynakların sınıf dışında olduğu bir konu alanında öğreneni sadece sınıf içinde tutmak, bu amacın gerçekleştirilmesinde yeterli olmayacaktır

Sosyal bilgiler öğrencisine, üzerinde yaşadığı toprakların coğrafi ve doğal özelliklerini öğretmek amaç ise doğaya gidilmeli, tarihi öğrenmesi amaçlanıyor ise müzeler ve ören yerlerini ziyaret etmesi sağlanmalıdır. Sınıf içinde öğretilen bilginin somutlaştırılması, sosyal bilgiler dersi içeriğindeki konuları sınıf dışına çıkararak gerçek ortamda öğrenme olanağı oluşturmaktadır (Altın ve Demirtaş, 2015).

2.2. Türkiye’de Sosyal Bilgiler

Cumhuriyet’in kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk, eğitime özel bir önem vermiş ve eğitimin mutlaka milli olması, bilime dayanması ve bu yönüyle gelecek nesillere aktarılması gerektiğini ifade etmiştir (Bilgili, 2016). Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte sosyal bilgiler anlayışında önemli değişiklikler görülmüştür. Bu bağlamda, 1924 yılı Milli Eğitim Programındaki “Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye” dersleri birleştirilerek, 1926 programında “Yurt Bilgisi” adını almıştır (Akyüz, 2005). Tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri 1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948 programlarında tek disiplinli öğretim anlayışına bağlı olarak ayrı okutulmuştur (Sönmez, 2005; Öztürk ve Otluoğlu, 2005).

Ülkemizde “Sosyal Bilgiler Dersi” ismiyle, ilk olarak 1968-1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970-1971 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullara resmen girmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 9.Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca, 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararı ile temel eğitim 4, 5, 6, 7. ve 8. sınıflarda sosyal bilgiler dersinin okutulmasına karar verilmiştir. Böylece sosyal bilgiler dersi ilköğretim okullarında 1968’den itibaren, ortaokullarda da 1975’ten itibaren okutulmaya başlanmıştır (Safran, 2015).

1985’te ortaokullarda sosyal bilgiler dersi kaldırılarak yerine “Milli Tarih ve Milli Coğrafya” dersleri konulmuştur. 1992’de ise yeni bir “Vatandaşlık Bilgileri” programı uygulamaya geçirilmiştir. 1997’de sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz

ilköğretim uygulamasına geçilmesiyle birlikte Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri kaldırılmış yerine 1998’de 4-7. sınıfları kapsayacak şekilde yeni bir Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı yürürlüğe konulmuştur. Son olarak 2004 yılında yeni bir Sosyal Bilgiler dersi programı hazırlanmış ve uygulamaya başlanmıştır (Bilgili, 2016).

2.3.Sosyal Bilgiler Öğretiminin Önemi ve Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları

Bireyler için üyesi olduğu toplumda, diğer kişi ve kurumlarla çatışma yaşamadan toplumsal uyumu oluşturmak oldukça güçtür. Bu güçlüğü aşabilmek, çevresiyle uyumlu, iyi ve sorumluluk sahibi olan etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaç edinen sosyal bilgiler dersinin eğitim kademelerinde öğretilmesiyle mümkün olacaktır (Kılıçoğlu, 2015).

Sosyal bilgiler dersi öğretiminin önemli olması; topluma ve devlete karşı sorumluluklarını yerine getiren, yeteneklerine göre gerekli bilgi, beceri ve tutumların oluşturulmasını sağlayan vatandaşlar yetiştirmek istemesinden gelmektedir. Bu dersin öğretimiyle birlikte “toplumsal kişilik” kazanan bireyler “iyi yurttaş” olmak amacını gerçekleştirecek (Sözer, 1998) ve Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları doğrultusunda yetiştirilmiş olacaklardır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 2.maddede belirtildiği üzere, Türk Milli Eğitimi’nin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse

değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, eğitim yoluyla Türk Milleti'ni çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Bu genel amaçlar incelendiğinde, bütün maddelerde ifade edilen özellikler, bir anlamda Sosyal Bilgiler dersinin önemine, amacına, özü ve ruhuna uygun düşmektedir (Sözer, 1998).

2.3.1.Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminin Özel Amaçları

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen, Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, milli bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi, açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümünü için görüşler belirtmeleri,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
16. Milli, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

2.3.2.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yöntem ve Teknik Kavramları

Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı, bireyin karşılaşılabileceği sorunların çözümünde kullanabileceği bilgi, tutum ve becerilerini geliştirerek yaşadığı toplumla uyum içinde olmasını sağlamaktır (MEB, 2005). Bu dersle öğrencilerin çevrelerine uyum sürecinde karşılaştıkları problemleri çözebilme becerisi kazanmaları beklenmektedir. Bu yönüyle sosyal bilgiler dersinde kullanılabilir olan öğretim yöntem ve tekniklerin tanımsal boyutu ortaya konulacaktır (Keskin ve Horzum, 2016).

Sosyal bilgiler öğretiminde yöntem; eğitim hedeflerine ulaşmak amacıyla kullanılacak tekniklerin, işlenecek konunun, araç-gereç ve kaynakların bütünlük oluşturacak biçimde örgütlenecek hizmete sunulan bir öğretim yoludur (Taşdemir, 2007). Öğretim sürecinde teknik kavramı ise; öğrencilere kazandırılması istenen hedef davranışlara uygun olarak belirlenen yöntemin, uygulamaya konulma biçimi olarak adlandırılır (Aşçı, 2016).

Sosyal bilgiler dersi anlatılırken kullanılacak yöntem ve tekniklerin belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta hedeflerdir. Ulaşılabilecek noktanın (hedefin) niteliği, o noktaya ulaşmadaki aracın niteliğinin temel belirleyicisidir. Hedefin alanı ve düzeyi yöntem ve tekniklerin belirlenmesinde en temel noktadır (Şahan, 2014). Bu yönüyle kullanılacak yöntem ve araçlar birlikte tasarlanıp derse ve öğrenciye en uygun yöntem seçilerek öğretimi etkili hale getirmek mümkündür (Fidan, 1996).

Genel olarak sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılacak olan yöntem ve tekniklerin seçimini etkileyen faktörler aşağıdaki gibidir (Küçükahmet, 2014):

- **Öğretmenin Yönteme Yatkınlığı:** Yöntem seçiminde öğretmenin yönetime yatkınlığı ve öğretim becerisi kritik bir yer tutar. Bu bakımdan öğretmenler alışkın oldukları bir yöntemde değişiklik yapmak istemezler. Ancak iyi bir öğretmen, öğretim sürecine bütün öğretim becerisini (strateji, yöntem, teknik) etkin şekilde yansıtmalı ve elindeki her fırsatı profesyonelce değerlendirebilmelidir.

- **Zaman ve Fiziksel Olanaklar:** Ders ve uygulamalar için sahip olunan zamanın az/çok oluşu yöntem seçimini etkiler. Öğrenci merkezli yöntemler geleneksel yöntemlere göre daha fazla zaman gerektirmektedir. Öğretmenlerin konuları yetiştirebilmek için daha çok anlatım yöntemini kullanmaları öğretmen merkezli bu yöntemin öğrenmeye katkısını sınırlamaktadır.
- **Öğrenci Grubunun Büyüklüğü:** Sınıftaki öğrenci sayılarının az olması (10-15) yöntemlerin uygulanabilirliğini artırmaktadır. Öğrenci sayısının yüksek olması ise her türlü yöntemin uygulanmasını güçleştirecektir.
- **Öğretim Sonucunda Öğrenciye Kazandırılmak İstenen Nitelikler:** Dersin amaçları o dersin hangi yöntemlerle işlenebileceğine ilişkin ipuçları vermektedir. Amaca uygun yöntem belirlenmelidir.
- **Konunun Özelliği:** Yöntem konuların öğretimine uygun olmalıdır. Türkçe ve Tarih gibi sözel ve yorum gücü gerektiren derslerde “anlatım” yöntemi daha etkili olurken, Beden Eğitimi, Resim gibi derslerde “gösterip yaptırma” yöntemi daha profesyonel tercih olacaktır.
- **Maliyet:** Derste kullanılacak yöntemler farklı maliyetler getirebilirler. “Anlatım” ve “tartışma” gibi yöntemler ek maliyet gerektirmezken, öğrencilere canlı deneyim kazandırmak amacıyla yapılabilecek bir “gözlem” gezisi ek maliyet gerektirecektir.

2.3.3.Sosyal Bilgilerde Sınıf Dışı Öğretim Teknikleri

Temel olarak sınıf dışı eğitim etkinlikleri, öğretimin gerçekleştirildiği mekânları çeşitlendirmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan sınıf dışı mekânlarda; sergi, ödev, görüşme, gözlem ve gezi gibi öğretim tekniklerinden faydalanılmaktadır.

2.3.3.1.Sergi

Yazı, şiir, heykel, resim gibi ürünlerin uygun şekilde yerleştirilerek gözler önüne konulması, incelemeye sunulmasıdır. Öğrenciler, hem ürünleri hazırlarken hem de ürünleri incelerken öğrenebilme fırsatı bulurlar. Öğrencinin öğrenme sürecindeki etkinliklerini paylaşma amacıyla yapılır.

Sergiler, grup bilincini ve grupla çalışma alışkanlığını geliştirir. Motivasyonu artırır. Ürün ve süreçleri değerlendirmeye olanak tanır (Aşçı, 2016).

2.3.3.2.Ödev (Ev Ödevleri)

Öğretmenler tarafından çocukların ders dışı zamanlarda hazırlamaları için verilen; bazen derse hazırlık çoğu kez de derste öğrenilenleri pekiştirme, tekrar, genişletme ve tamamlamayı bazen de değerlendirmeyi amaçlayan çalışmalardır (Aşçı, 2016).

Okullarda takip edilen müfredat programının gereklerini yerine getirmek amacıyla oluşturulan sınıf dışı hazırlıklar ve öğrencilerin ders dışı zamanlarında tek başına ya da grup içinde yapacağı metin, araç ve benzerlerini içeren çalışmalar olarak da tanımlanır (Özcan, 2003).

Ödevlerin öğrencilere sağladığı faydalar şu şekilde sıralanmıştır:

- Öğrencilere öğrendiklerini pekiştirme ve çeşitli durumlara uygulama olanağı sağlar.
- İşlenen konuları sağlamlaştırır ve genişletir.
- Bireysel farkları ve hızı dikkate almayı sağlar.
- Öğrencinin yaratıcılığını, görev yapma bilincini, kendini kontrol etme duygusunu geliştirir.
- Ödev ile eğitsel çalışmalar yapılırken zaman etkili şekilde değerlendirilir.
- Öğrenciye bağımsız çalışma alışkanlığı sağlar.
- Öğretmen açısından iyi bir öğrenmeyi kontrol etme aracı olarak da kullanılır (Aşçı, 2016).

2.3.3.3.Proje

Proje yöntemi bir problemin bireysel ya da grup halinde ele alınarak özellikle yaşama dönük sonuçlar ya da ürünler ortaya koymayı amaçlayan bir öğretim tekniğidir. John Dewey'in "İlerlemeci" eğitim ilkelerinden esinlenilerek William Kilpatrick tarafından geliştirilmiştir (Taşpınar, 2014).

Proje tekniğinin kullanımında ilk planlanan yer sınıftır ancak genelde sınıf dışı çalışmalarla sonuca ulaşılmaktadır. Teknik genel olarak dört aşamadan oluşmaktadır (Bilen, 2002).

- 1. Projenin Seçimi:** Ders öğretmenin rehberliğinde dersin amaçlarıyla uyumlu, öğrencilerin de ilgi duyacakları projeler belirlenir.
- 2. Proje Hazırlıkları:** Projenin tüm boyutlarıyla düşünüldüğü ve ön hazırlığın yapıldığı aşamadır. Bu aşamada yapılacak çalışma ne kadar titiz olursa proje o ölçüde başarılı olacaktır. Araç-gereç, ortam vb. boyutlarda hazırlık yapılır.
- 3. Projenin Gerçekleştirilmesi:** Yapılan plana bağlı olarak projenin oluşturulduğu bölümdür.
- 4. Projenin Değerlendirilmesi:** Projenin özellik ve amaçlarına göre elde edilen sonuçların değerlendirildiği bölümdür.

2.3.3.4. Görüşme

Bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yoldur (Karasar, 2004). Sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği olarak değerlendirilen görüşme, yüz yüze yapılmakta veya bilgisayar, telefon gibi teknolojik aletler yardımıyla da gerçekleştirilebilmektedir.

Görüşme tekniğinde amaçlar (hedefler) doğrultusunda sorulacak sorular önceden belirlenir ve bir zaman sınırı konur.

2.3.3.5. Gezi-Gözlem

Gezi ve gözlem öğretim yöntemlerine bağlı bir teknik olarak incelendiğinde birbirini tamamlayan olgular olarak değerlendirilir ve birlikte yazılırlar. Ancak detaylı inceleme yapıldığında her birinin tanımlarının ayrı yapılması ve özelliklerinin ayrı olarak belirtilmesi gerekir. Belirli bir amaç doğrultusunda doğal veya beşeri bir sınıf dışı alanı gezip, izlemek ve sonrasında sınıfta öğrenilen konu ile sentezleyip bilgiyi kalıcı hale getirmek sosyal bilgiler öğretiminin gerçekleştirilmesi bakımından önem taşımaktadır (Aytaç, 2014). Bu durum görsel hafızanın daha etkin kullanıldığı, beş duyu organına hitap eden gezi-gözlem tekniğinin önemini de vurgulamaktadır.

2.3.3.5.1.Gezi

Önceden hazırlanmış bir plan dâhilinde öğrencilerin gerçek hayat içinde yer alan, sınıfa getirilemeyen olguları, araçları, olayları, nesnelere ve insanları sınıf dışında izlemeleri ve anlamalarına fırsat sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntem “saha çalışması”, “alan çalışması”, “gezi-gözlem” ve “eğitsel gezi” gibi adlarla anılmaktadır (Cin, 2005). Okul ve sınıf içindeki eğitsel çalışmaları tamamlamak ve yaşamla bağlantısını kurmak amacıyla yapılan geziler, olayları gerçek durumlarıyla tanıma, bilgilere ilk kaynaktan ulaşma ve öğretilenler arasında daha anlamlı ilişkiler kurulmasına olanak sağlamaktadır (Topal, 2017). Bir gezi etkinliği genellikle; geziyi önceden “planlama” (öğretmen ve öğrenci hazırlıkları), “gezinin gerçekleştirilmesi” (gözlem yapma, veri toplama, bulguları ortaya koyma), geziden sonra ise “değerlendirme” aşamalarından oluşur. İyi planlanıp yürütülmeyen geziler amacına ulaşamazlar (Yel, Taşdemir ve Yıldırım, 2015).

2.3.3.5.2.Gözlem

Bir nesnenin, olayın ya da gerçeğin niteliklerini öğrenmek amacıyla dikkatli ve planlı olarak izlenmesine olanak sağlayan bir öğretim tekniğidir (Topal, 2017). Bu teknik okul dışı etkinliklerde çevre ve doğa bilincini öğrencilere kazandırma amacına dönük olarak etkin şekilde kullanılabilir. Gözlemin sistematik olması ve belirli bir gözlem formuna göre yapılması, öğrencilere bilimsel tutum kazandırılması sürecine de katkı sağlayacaktır.

Gözlem tekniğinde dikkat edilecek noktalar şu şekilde sıralanabilir (Aşçı, 2016):

- Sistematik olmalı ve bir formatı (gözlem formu) olmalıdır.
- Gözleme başlamadan önce hedefler belirlenmeli, öğrencilere gözlenecek durum ya da olay ile ilgili önceden bilgi verilmelidir.
- Farklı öğrenciler aynı durum ya da olayı gözlemeli, o olay ya da durumdan çıkan sonuçları karşılaştırılmalıdır.
- Gözlemci gözlemi yaparken doğal ortamı bozmamalı, böyle bir durum söz konusu olursa gözlem gizli gerçekleştirilmelidir.

- Gözlem sonuçları vakit kaybetmeden kaydedilmelidir.

Gezi-gözlem tekniği yapılandırmacı yaklaşımla birlikte daha da ön plana çıkan “gerçek dünya ile ilişki ve bilginin gerçek olması” varsayımının karşılanmasında ve öğrencinin aktif olduğu, süreç odaklı eğitimde etkin olarak kullanılabilir. Gezi-gözlem tekniği fabrikalara, kamu kuruluşlarına, müze ve sanat galerilerine veya doğal çevreye yapılacak basit bir teknik olarak algılanmamalıdır. Öğretmen gezi-gözlemin amacına uygun iyi düşünülmüş çevre insan etkileşimini destekleyen bir gezi planı hazırlamalıdır. Gezi-gözlem için öğretmenin gezi yerini önceden görmüş ve incelemiş olması, gezi yerinde görülen eksikliklerin giderilmesi bakımından da gereklidir. Öğretmen, ön incelemeden elde ettiği sonuçlardan yola çıkarak, öğrencilerin araştırma eğilimini ortaya çıkaracak ve farklı bilgileri yerinde inceleyerek öğrenilmesini sağlayacak bir “gezi planı” oluşturmalıdır (Keskin ve Horzum, 2016).

2.4. Gezi-Gözlem Tekniğinin Etkili Kullanımı İçin Gereken Özellikler

Gezi-gözlem tekniğinin etkili bir öğrenme gerçekleştirebilmesi için uygulanma aşamasında öğretmen ve öğrencilerin dikkat etmesi gereken özellikler bulunmaktadır. Gezi-gözlem tekniğinin etkili kullanımı için şu noktalara önem verilmelidir:

- Ayrıntılı bir taslak gezi planı hazırlanmalı
- Geziye gidilmesi düşünülen yerin yetkilileri ile ön görüşme yapılmalı
- Gezinin amacı ve gezide dikkat edilmesi gerekenler açıklanmalı
- Geziye katılacak grup ile yakından ilgilenecek diğer branş öğretmenleriyle görüşülmeli
- Gezi sonrasında, sınıfta konu ile ilgili bir tartışma ortamı oluşturulmalı
- Gezi yapılan yere teşekkür yazısı gönderilmeli (Taşpınar, 2014).

2.2. Gezi-Gözlem Çeşitleri

Gezi ve gözlem bazı özellikleri bakımından kendi içinde sınıflandırılmaktadır. Gözlem ve geziye ait sınıflandırma basamakları aşağıda gösterilerek açıklanmıştır:

2.5.1.Gözlem Çeşitleri

1. Yapılış biçimine göre gözlem.
 - a) Doğrudan doğruya gözlem: Burada insanın bizzat kendi gözleri ile arada hiçbir araç bulundurmada gözlem yapması söz konusudur.
 - b) Araçlı gözlem: Gözlemin bir araç yardımıyla yapılmasıdır. Örneğin; mikroskop.
2. Yapıldığı yere göre gözlem.
 - a) Okul dışında, tabii çevrede yapılan gözlem: Böyle bir gözlem için okul dışında tabii gezilere ihtiyaç vardır.
 - b) Okulda, sınıfta ya da kültürel çevrede yapılan gözlem: Laboratuarda, bahçe ya da gözlem istasyonunda yapılabilir.
3. Süresine göre gözlem
 - a) Sürekli gözlem: Olayın başından sonuna kadar aralıksız gözlemlenmesi ve sonucun belirlenmesidir.
 - b) Zamanı gelince yapılan gözlem: Sözgelimi bir fabrikanın işleyişini belli bir tarihte incelemek.
 - c) Periyodik gözlem: Sürekli ve zamanı gelince yapılan gözlemlerin birlikte yürütülmesidir. Bir olay veya oluşun başlangıcından bitimine kadar belli aralıklarla yürütülmesidir. (Karakuş, 2009).

2.5.2.Gezi Çeşitleri

Okul tarafından organize edilen eğitsel amaçlı geziler; amaçları, zamanı, yapılış şekilleri ve yapılış araçları bakımından 3 farklı bölümde incelenmişlerdir:

1. Amaçlarına göre geziler: Bu tip geziler bilimsel amaçlı ve turistik amaçlı geziler olarak ikiye ayrılmaktadır.
 - a) Bilimsel amaçlı geziler; coğrafya gezileri, jeoloji gezileri, botanik gezileri, tarihi-arkeolojik ve sanat tarihi gezileri olarak sayılabilir.
 - b) Turistik amaçlı geziler ise, yeni yerler görmek, eğlenme, gezme ve dinlenme amaçlı gezilerdir

2. Zaman bakımından geziler: Bu tip geziler, kısa süreli ve uzun süreli olarak ikiye ayrılmaktadır.
 - a) Kısa süreli geziler, süresi birkaç saatten bir güne kadar değişen gezilerdir. Bunlara “çevre gezileri” de denilmektedir.
 - b) Uzun süreli geziler ise, süresi bir günden fazla olan gezilerdir. Bu geziler bir haftadan bir yıla ya da birkaç yıla kadar sürebilir.
3. Yapılış şekline göre geziler: Bu tip gezileri bireysel, bireysel turistik ve grup halinde bilimsel geziler olmak üzere 3 başlığa ayırma mümkündür.
 - a) Bireysel geziler, araştırmacıların bireysel olarak çıktıkları araştırma gezileridir.
 - b) Bireysel turistik geziler, bireylerin kişisel olarak çıktıkları turistik gezilerdir.
 - c) Grup halinde bilimsel geziler ise, öğretici ve öğrencilerin birlikte çıktıkları gezilerdir (Doğanay, 2002).

2.5.3. Gezi-Gözlem Tekniğinin Sağladığı Yararlar

Gezi gözlem yönteminin eğitim-öğretimde uygulanmasının, birçok olumlu etkisi vardır. Bu etkiler kısaca şunlardır (Güngördü, 2002, Güngördü, 2006, Küçükahmet, 2009; Akt: Atayeter ve Tozkoparan, 2014):

- Gezi-gözlem tekniği öğrencilerin gözlem yapma, veri toplama sureti ile sonuca ulaşarak yorum yapma yeteneklerini geliştirir.
- Gezi-gözlem tekniği; öğrencide çevre, insan ve olaylar arasında, ilişki kurma düşüncesinin kökleşmesini sağlar.
- Gezi-gözlem tekniği, öğrencilerin çevreye karşı olan ilgilerini, çevrenin değerlendirilmesi ve sorunların çözümü yönünden öğrencilerin duyarlılığını, toplumun bir ferdi olarak öğrencilerin çevreye karşı olan ilgi ve sorumluluğunu artırır.
- Gezi-gözlem tekniği yardımıyla, doğal çevreyi daha iyi tanıyan; öğrencilerde yurt sevgisi gelişir.

- Gezi-gözlem tekniği yardımıyla ÷lkedeki doğal g÷zellikler ve bu kaynakların değeri ÷đrenciler tarafından daha iyi kavranır, böylelikle ÷đrencilerde çevre ve doğal kaynakların değerinin anlaşılması bilinci gelişir.
- Öğrenciler, gezi-gözlem tekniği ile yakın ve uzak çevrelerini daha iyi tanıma imkânı elde ederler.
- Gezi-gözlem tekniği, ders konularının işlenmesi sırasında, çevredeki kaynaklardan daha çok yararlanılmasına fırsat verir.
- Gezi-gözlem tekniği daha çok duyu organını öğrenme etkinliğine kattığı için, coğrafya konularında yer alan birçok soyut kavramın daha iyi anlaşılmasını sağlar.
- Gezi-gözlem tekniği ÷đrencilere, bilimsel araştırma ve incelemeyle ilgili bazı temel becerileri de kazandırır.
- Öğrencilere coğrafya açısından, gerçek ve hayati bilgiler kazandırır.
- Öğrencilerin, iyi bir gözlemci olmalarını sağlar.
- Gezi-gözlem tekniği, ÷đrencilerde çevreye karşı duyarlılığı geliştirerek, ÷đrencilerin buldukları çevrelerini yakından tanımalarını sağlar.
- Gezi-gözlem uygulamalarına katılan ÷đrenciler, uzak mesafelere yapılan geziler sonucunda bir seyahatin nasıl gerçekleşeceği, seyahate çıkarken nelere dikkat edileceği, seyahat sırasında nelere dikkat edileceğine dair bilgilerini geliştirme fırsatı bulurlar.
- Çeşitli gezi-gözlem uygulamalarına katılan ÷đrencilerde bir gezi ve seyahat kültürü oluşmasına katkı sunmaktadır.

2.5.4.Gezi-Gözlem Tekniğinin Sınırlılıkları

Gezi gözlem tekniğinin olumlu yönlerinin, sağladığı yararlarının ve avantajlarının yanında, bu yöntemin kullanımında bir takım sınırlılıklar veya dezavantajlar da vardır. Bu sınırlılıklar kısaca şunlardır (Güngördü, 2006, Erdem, 2007, Meydan, 2009, Küçükahmet, Karakuş,2009; Akt: Atayeter ve Tozkoparan, 2014):

- Gezi-gözlem tekniğinin uygulanması çok zaman almakta ve pahalıya mal olmaktadır.

- Okul dışında yapılan gezi-gözlemler, öğretmene ek yasal sorumluluklar yüklemektedir.
- Bu yöntemin uygulamasında gözlem yerine gidiş ve dönüşte bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir.
- Konularına göre gözlemin yapılacağı uygun bir yer bulunabilmesi ve gözlemin organizasyonu zordur.
- Gezi ve gözlem, iyi planlanmazsa zaman kaybından öteye gidemez.
- Öğrencilerin gezi gözlem süresince, güdülenmeleri ve konuya yoğunlaşmaları konusunda bazı güçlükler ortaya çıkabilmektedir.
- Özellikle okul dışında yapılan gözlemler, çok zaman aldığı için birkaç defa yapılabilir. Bu zorunluluktan dolayı, bir gezi programında konunun aynı anda gözlemlenmesi yoluna gidilmektedir ki, bu da konuların tam olarak anlaşılmasını engellemektedir.
- Gezi esnasında disiplin, kolayca sorun haline gelebilir.
- Gezi gözlem tekniğinin uygulanması sırasında, gruba eşlik edecek yardımcı kişi ya da kişilere yani rehberlik yapacak öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmenler geziye olumsuz tutum geliştirebilirler.
- Gezi için, yasal izin sürecinin güçlükler taşınması bu tekniğin uygulanmasını güçleştirmektedir.
- Gezi masraflarının fazla oluşu problem oluşturmaktadır.
- Eğitim öğretim amaçlı geziler için, programda ayrılan ayrıca bir zaman dilimi planlanması organizasyonu zorlaştırmaktadır.
- Gezi programının yapıldığı gün öğrencilerin okuldaki diğer derslerine devam etmemeleri önemli bir engel teşkil etmektedir.
- Gezi-gözlem sırasında, kaza ve tehlikelerle karşılaşma ihtimalinin olması da önemli bir problemdir.

2.6.Bir Gezi Planının Aşamaları

Gözlem gezilerinin başarılı olabilmesi için, her şeyin önceden planlanması gerekmektedir. Geziler belirli ve kısıtlı bir zaman aralığını kapsar ve bu yüzden en

küçük bir aksaklık bile planlanan hedeflere ulaşılmasına engel olabilir. Bu bakımdan, gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında dikkatli bir planlama yapılması gerekir (Atayeter ve Tozkoparan, 2016).

Öğretmen, gezileri planlarken derste anlatılan konu ile bağlantılı olan yerleri seçmeli, öğrencilerin bu alanlarda ve gerçek yaşam koşullarında, konuları daha iyi anlamalarını sağlamaya çalışmalıdır. Gezi planında mutlaka olması gereken üç bölüm vardır, bunlar; gezi öncesi, gezi sırası ve gezi sonrasında yapılacakların belirlenmesidir. Bir sosyal bilgiler öğretmeni gezi öncesinde şu hazırlıkları yapmalıdır

2.6.1.Gezi Öncesi Hazırlık Aşamasında Yapılması Gerekenler

A. Bir sosyal bilgiler öğretmeni gezi öncesinde diğer kol öğretmenleriyle de değerlendirme yaparak:

- Gezinin düzenleneceği yeri
- Gezinin amaçlarını
- Gezinin hangi gün ve saatte düzenleneceği ve geziden ne zaman dönüleceği
- Gezi güzergâhını
- Geziye kaç öğrenci ve öğretmenin katılacağını
- Gezi sırasında nerede, hangi öğretim tekniğinin uygulanacağını
- Gezide nerelerde ve hangi amaçla durulacağını belirlemelidir.

B. Okul müdürüne sözlü olarak danışıp gezi hakkında bilgi verir

C. Okul müdüründen alınan sözlü “olur” ‘a dayanarak:

- Gezi öncesi, gezi yerini görür ya da bildiği bir yeri tercih eder.
- Gezinin düzenleneceği yerdeki yetkililerle görüşür.
- Geziye katılacak öğrencilerin listesini hazırlar.
- Geziye katılacak her öğrencinin velisinden izin dilekçesi ister.
- Gezi öncesi, gezi sırasında ve gezi sonrasında yapılacak etkinlikler ile nelerin gözleneceğine ilişkin, ayrıntılı bir rapor hazırlar.

- Öğrencilere, gezilecek yer veya yerler ile gezinin amacı hakkında bilgi verir.
- Gezi boyunca, hangi gün nereye varılacağı ve burada hangi konu veya sorunların gözleneceği, nerelerin ziyaret edileceği, önceden belirlenerek öğrencilere açıklanır (Doğanay, 1993).
- Gezide uyulacak kurallar öğrencilere açıklanmalıdır. Gezi yerinde güvenliğin sağlanması için öğrencilerin gruptan ayrılıp dolaşmaması, ellerini araç-gereç ve makinelerden uzak tutmaları istenmeli, otobüse gerektiği gibi binip inmeleri hatırlatılmalıdır.
- Öğretmen kendi yönetiminde, gezinin nasıl yapılacağını ve gezi sahasına hangi vasıta ile gidileceğini, hareket ve dönüş saatlerini ifade eden dilekçeyi, okul müdürlüğüne hitaben yazar ve idari izin ister (Meydan, 2009; Akt: Atayeter ve Tozkoparan, 2016).
- Gidilecek merkezlerin, kurum ve kuruluşların yönetim amirliklerine, okul yönetimi kanalı ile resmi yazılar yazılarak, önceden izin alınır (Garipağaoğlu, 2001).

D. Nerede hangi öğretim etkinliğinin sürdürüleceği, hangi araç-gereçlerin kullanılacağı belirtilerek, öğrencilerin yanlarına almaları gereken araçlar bildirilir (Güngördü, 2002; Akt: Atayeter ve Tozkoparan, 2016).

E. Daha gezi-gözleme çıkmadan önce, geziye katılan öğrencilerin, gezi başkanı ve geziye diğer katılanların, isimlerinin bulunduğu bir liste ile gezi-gözlem planı okul yönetimine teslim edilmelidir (Doğanay, 1993).

F. Yolculukta ve gezi sırasında gerekli emniyet tedbirleri alınmalıdır. Örneğin, ilk yardım çantası bulundurulmalı, çift şoför ile yola çıkılmalı, süratli gidilmemelidir (Güngördü, 2002; Akt: Atayeter ve Tozkoparan, 2016).

2.6.2. Gezi Gözlemin Uygulama Aşamasında Yapılması Gerekenler

Bu aşama, gezi-gözlemin gerçekleştirildiği, öğretme-öğrenme etkinliklerinin en yoğun olduğu aşamadır. Bu aşamanın başarılı bir şekilde yürütülüp sonuçlandırılması, gezi gözlemin de başarıya ulaşmasını sağlar.

Gezi-gözlem tekniğinin uygulanması safhasında en büyük sorumluluk, öğrencilere refakat eden öğretmenlerdedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küçük yaş

gruplarındaki öğrencilerinin kontrolünü sağlaması kolay değildir. Bu noktaya dikkat etmesi gereken sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğrencileriyle yakından ilgilenmeleri gerekmektedir (Atayeter ve Tozkoparan, 2016). Gezi-gözlem tekniğinin uygulama aşamasında şu esaslara dikkat edilmelidir:

- Gezi boyunca çıkması muhtemel disiplin sorunları ve karşılaşılabilecek beklenmedik sorunlar dikkate alınarak, gezi-gözlem konusunda yeterli bilgiye sahip, en kıdemli sosyal bilgiler öğretmeni tarafından yürütülmelidir (Özay, 2003).
- Gezi sırasında durulacak noktalarda, araçlardan önce öğretmen inmeli ve en son öğretmen araçlara binmelidir. İnceleme yerinden hareket etmeden önce, ekibin tam olup olmadığı kontrol edilmelidir. Belli noktalarda, ihtiyaç gidermek için mola verildiğinde, serbest bırakılan gruba, hareket saati grup başkanı tarafından kesinlikle bildirilmelidir (Özay, 2003).
- Gezi sırasında özellikle temel ihtiyaçların sağlanmasına, özenle dikkat edilmelidir. Yemek ihtiyacının ne zaman nerede karşılanacağı önemlidir (Özay, 2003).
- Gezi grubu tarafından konaklanan ve kullanılan yerlerin, temiz bırakılmasına özen gösterilmelidir. Bunun sağlanması için öğrenciler önceden uyarılmalı, denetim sağlanmalıdır (Garipağaoğlu, 2001).
- Gezi gözlemin amacına ulaşması, grubun disiplinli ve uyumlu hareket etmesiyle yakından ilgilidir. Bu yüzden gezi başkanı, uyulması gereken kuralları, sert ve kırıncı olmadan belli aralıklarla hatırlatmalı, uymayanları uarmalıdır (Garipağaoğlu, 2001).
- Her gezi-gözlem uygulamasında, ne kadar iyi uygulansa da, bazı basit disiplin olaylarının çıkması söz konusudur. Bu nedenle, öğrencileri gruplara bölerek, her gruba bir sorumlu seçmek, uygulamayı büyük ölçüde kolaylaştırabilir. Zaten bu tür gezilerde en önemli eğitsel amaç, öğrencilere birlikte ve denetimli hareket etme alışkanlığı kazandırmaktır (Doğanay, 1993).
- Planlama aşamasında belirlenen, gezilip gözlem yapılacak noktalarda, kurum, kuruluş ve arazilerde, öğretmen konuları açık sade bir dille anlatmalı,

öğrenci grubunu sıkmadan onların seviyelerine inerek açıklamalarda bulunmalıdır (Özay, 2003).

- Gezi boyunca gözlenen, incelenen ve açıklanan konuların kalıcı olabilmesi için, öğrencilerin mutlaka not almaları ve resim çekmeleri sağlanmalıdır (Doğanay, 1993).
- Gezi boyunca öğretmen, sert davranışlardan kaçınmalı, öğrencilerle yakından ilgilenmeli, bıkkınlık ve yorgunluğunu açığa vurmamalı, yanında sürekli bir düdüğü bulundurmalı ve öğrencilerden sonra yatıp, öğrencilerden önce kalkmalıdır (Doğanay, 1993).

2.6.3. Gezi Gözlemin Sonuç Aşamasında Yapılması Gerekenler

Bütün etkinliklerde olduğu gibi, gezi-gözlem etkinliğinde de bir sonuç ve değerlendirme aşaması vardır. Geziden sonra öğrenci grubunun edindiği bilgiler, kazandıkları tecrübeler, varsa sorular ve problemler bir araya toplanarak, yapılan uygulama bir rapor haline getirilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmeni gezi içerisinde ve sonrasında, öğrencilerle birlikte gezinin değerlendirmesini yapar. Bu değerlendirmeler; diğer öğretmenlerle işbirliği içinde tartışma, geziye ilişkin kompozisyon yazma, resim yapma, yaratıcı drama, araştırma raporu ve gezi bölgesinde gözlediklerine ilişkin kavramların yer aldığı şarkı sözü yazma çalışmaları yapılabilir. Yapılan gezi ile ilgili olarak, toplanan materyaller, fotoğraflar ve numuneler okulda sergilenebilir (Meydan, 2009, Aktaran, Atayeter-Tozkoparan, Yeni Yönelimler, 2016).

Gezi-gözlem uygulamasının sonucunda şu etkinlikler yapılabilir (Doğanay, 1993, 129; Özay, 2003, 73; Erciyeş, 2010, 310; Sönmez, 2010, 251; Akt: Atayeter ve Tozkoparan, 2014):

- Gezide elde edilen bilgiler, izlenimler, kazanılan tecrübeler, gezi sonunda mutlaka tartışılmalıdır.
- Gezi sonucuna ilişkin öğrencilere, ödevler hazırlatılmalıdır.
- Gezi sonucu, bir rapor haline getirilmelidir.
- Sınıfta, öğretmen tarafından, gezinin değerlendirilmesi yapılmalıdır.
- Gezi-gözlem sonucunda, hedeflenen sonuçlara, ulaşıp ulaşamadığını tespit etmek için bir değerlendirme sınavı yapılabilir.

- Gezinin sonunda, sınıfta yapılan etkinlikler tartışılmalı ve bir sonuca varılmalı; bu sonuçlar okul müdürüne ve gezi düzenlenen kuruma rapor halinde sunulmalıdır.

2.7.Gezi Gözlem Tekniği İle İlgili Yasal Prosedür

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği 08/06/2017 tarihli ve 30090 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeni oluşan ve ihtiyaç duyulan durumlara göre güncellenen yönetmelikte, öğrencilerin bilgi, görgü ve yeteneklerini geliştirmek, toplumsal kurallara uyumlarını ve bir arada yaşama kültürü edinmelerini sağlamak, sosyal iletişim becerilerini geliştirmek, tarihi ve kültürel gezilerle öğrencilerde medeniyet tasavvuru oluşturmak amacıyla yurt içi ve yurt dışı geziler düzenlenebilir.

Buna göre yapılacak olan gezilerde aşağıdaki hususlara uyulur:

- a) Sınıf veya şube rehber öğretmenleri, ders öğretmenleri veya danışman öğretmenlerce yapılması kararlaştırılan geziye ilişkin “Veli İzin Belgesi” gezi öncesi görevli ve sorumlu öğretmenler tarafından alınır ve gezi dosyasına konur.
- b) Eğitim kurumu gezilerinde; 1 kfile başkanı ve 40 öğrenciye kadar en az 1, en fazla 2 öğretmen görevlendirilir. Sorumlu öğretmen sayısı, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için 10 öğrenciye kadar en az 2, okul öncesi eğitim kurumlarında her grup için en az 1 öğretmen olacak şekilde belirlenir. Ancak öğretim programının gerektirdiği veya öğretim programına dayalı protokol ya da proje kapsamında yapılan sosyal etkinliklere katılacak ilgili öğretmen sayısı ihtiyaca göre artırılabilir. İmkânlar ölçüsünde sosyal etkinlikler kurulunca uygun bulunan velilerin de geziye katılımı sağlanır. İl dışı ve yurt dışı gezilerde, okul öncesi çocukların velisi ile birlikte götürülmesi zorunludur. Eğitim kurumu yönetimince şehit ve gazi çocuğu olan öğrenciler ile ekonomik durumları yetersiz görülen öğrencilerin gezi giderleri, okul-aile birliği, gönüllü veli, kurum veya kuruluşlarca karşılanabilir.

- c) Öğretim programları kapsamında yapılacak gezilerin ders saatleri içinde yapılmasına, diğer gezilerin ise dersleri aksatmayacak şekilde hafta sonu veya resmî tatil günlerinde düzenlenmesine özen gösterilir.
- d) Gezilerin belirlenen süreleri aşması durumunda, eğitim kurumu yönetiminin bilgisi dâhilinde gerekli önlemler alınarak gezilerden dolayı yapılamayan dersler takip eden derslerde yoğunlaştırılmış olarak tamamlanır.
- e) İl içi ve il dışı gezilerde öğrencilerin kaza sigorta işlemleri, geziye gidilecek araçların seçilmesi ve diğer konularda, Okul Gezileri Çerçeve Sözleşmesinde belirtilen hükümlere uyulur.
- f) Eğitim kurumu yönetimi; gezinin sağlıklı ve güvenli bir şekilde yapılmasına ilişkin her türlü tedbiri alır, gezi dosyasında yer alan tüm belgeleri inceler ve uygunluğunu değerlendirir.
- g) Geziler, sigorta ve yolcu güvenliği sağlanmış kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşım araçları ile düzenlenir. Gerektiğinde sigorta ve yolcu güvenliği sağlanmış kamu araçlarından da yararlanılabilir. Kamu araçları için Okul Gezileri Çerçeve Sözleşmesinin 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen belgeler aranmaz.

Ayrıca ilgili yönetmeliğin yasal izinler kısmında “İlçe ve il sınırları içinde gerçekleştirilecek sosyal etkinliklere eğitim kurumu müdürlüğünce, il sınırları dışında gerçekleştirilecek etkinliklere mülki idare amirince, yurt dışında gerçekleştirilecek etkinliklere valilikçe izin verilmesi” hükme bağlanmıştır.

2.8. GEZİ KONTROL LİSTESİ

A. GEZİ ÖNCESİ	Evet	Hayır
1. Gezilerle ilgili sosyal etkinlikler yönetmeliğini okudunuz mu?		
2. Gezinin amacını ve yerini belirlediniz mi?		
3. Gezi planınızı hazırladınız mı?		
4. Gezi aracınızı, belirtilen standartlarda, temin ettiniz mi?		
5. Veli izin belgelerini onaylattınız mı?		
6. Geziyle ilgili okul yönetiminden idari izin aldınız mı?		
7. Gidilecek yerlerin, kurum ve kuruluşların amirliklerine, okul yönetimi kanalıyla bilgi verip yasal izinleri aldınız mı?		
8. Geziye katılacak öğrenci ve sorumlu personelin listesini belirleyerek, listenin bir örneğini okul yönetimine teslim ettiniz mi?		
9. Öğrencilere gezinin amacı hakkında bilgi verdiniz mi?		
10. Öğrencilere gezilecek yer ve öğrenilecek konularla ilgili ön hazırlık yaptırdınız mı?		
11. Gezide uyulması gereken kuralları belirleyip, öğrencileri bilgilendirdiniz mi?		
12. Öğrencilerin sağlık durumlarıyla ilgili bilgiler edindiniz mi?		
13. Yolculukla ilgili emniyet tedbirlerini aldınız mı? <ul style="list-style-type: none"> • Kaza ve yaralanmalara karşı ilk yardım çantasını yanınıza aldınız mı? • Öğrencilerinizden yolculuğa çıkmadan önce emniyet kemeri takmalarını istediniz mi? 		

B. GEZİ SIRASINDA	Evet	Hayır
1. Gezi sırasında öğrencilerle yakından ilgileniyor musunuz?		
2. Gezi sırasında öğrencilerin temel ihtiyaçlarının giderilmesini sağlayabiliyor musunuz?		
3. Gezi sırasında konaklanan yerlerin ve gezilen alanların temiz bırakılmasına özen gösteriyor musunuz?		
4. Gezi sırasında öğrencilere gezide uyulması gereken kuralları sürekli hatırlatıyor musunuz?		
5. Gezi sırasında öğrencilere, konularla ilgili bilgileri açık ve yalın bir dille anlatıyor musunuz?		
6. Gezi sırasında öğrencilerin incelenen yerler ve anlattığınız konularla ilgili not almalarını ve resim çekmelerini sağlayabiliyor musunuz?		

C. GEZİ SONRASINDA: Değerlendirme	Evet	Hayır
1. Gezide elde edilen bilgi ve izlenimleri öğrencilerle tartışabilirsiniz.		
2. Gezideki bilgilere ait bir ödev hazırlatabilirsiniz.		
3. Gezinin amacına uygun gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek için test şeklinde bir değerlendirme sınavı yaptırabilirsiniz.		
4. Geziyle ilgili öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin ne olduğunun anlaşılmasına yarayacak anket uygulayabilirsiniz.		
5. Gezi sonunda öğrencilere geziyle ilgili düşüncelerini sorabilirsiniz.		
6. Gezi sonucunda öğrencilere yaratıcı drama, altı şapka, istasyon gibi etkinlikler yaptırıp konunun kalıcılığını sağlayabilirsiniz.		
7. Gezi sonuçlarını bir rapor haline getirip, okul müdürüne ve gezi düzenlenen kurum veya kuruluşlara bu raporun birer örneğini gönderebilirsiniz.		
8. Gezip gözlem yaptığınız kurum ve kuruluşlara birer teşekkür yazısı gönderebilirsiniz.		

(Atayeter ve Tozkoparan, 2016).

2.9. GEZİ PLANI ÖRNEĞİ**GEZİ PLANI**

Eğitim Kurumunun Adı	
Gezi Tarihi	
Gezi Yeri	
Geziye Çıkış Saati	
Geziden Dönüş Saati	
Gezi Katile Başkanı	
Takip Edilecek Yol	
Gezinin Amacı	
Gezinin Konusu	
Gezi İçin Öğrencilere Verilecek İnceleme-Araştırma Görevi	
Değerlendirme	

(www.resmigazete.gov.tr)

2.9.1. GEZİYE KATILACAK SINIFLAR VE ÖĞRENCİ SAYILARI

Sıra No	Şube	Kız	Erkek	Toplam
1				
2				
3				
4				
5				
Toplam				

(www.resmigazete.gov.tr)

2.9.2. GEZİYE KATILACAK SORUMLU VE REHBER ÖĞRETMENLER

Sıra No	Adı ve Soyadı	İmzası
1		
2		
3		
4		
5		
6		

(www.resmigazete.gov.tr)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ile verilerin analizi gibi ayrıntılar ortaya konulmuştur.

3.1.Araştırma Modeli

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşleri, nitel araştırma desenlerinden, betimsel analiz yöntemi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak araştırılmıştır. Betimsel analiz yönteminde veriler, görüşülenden elde edildiği şekilde değiştirilmeden aktarılır. Bu yöntem bir çalışma grubu üzerinde, konuların doğrudan ele alındığı ve konu hakkında çalışma grubu üyelerinin eğilimlerinin belirlendiği araştırmalarda kullanılmaktadır (Değirmenci ve Doğru, 2017).

Görüşme formu, görüşmeler sırasında araştırılacak konunun, hazırlanan sorularla irdelenmesini kapsar. Görüşmeci önceden hazırladığı konuya sadık kalarak, hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi sahibi olma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Görüşme formu yaklaşımı aynı sorulara, farklı kişilerin verdiği cevapların alınması ve değiştirilmeden aynı şekilde aktarılması esasına dayanır. Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasının güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir. Görüşmeci, görüşme sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını isteğe bağlı olarak değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir veya daha çok sohbet tarzı bir yöntem benimseyebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler katılımcının algıladığı dünyayı kendi düşünceleriyle anlatmasını sağlar. Bu dünyaya ulaşmak için sorularınız çoğunlukla açık uçlu olmalıdır. Bu tarz görüşmelerde ya her soru esnek cümlelerden oluşmalı ya da görüşme farklı yapılandırılmış tekniklerde hazırlanmalıdır (Merriam, 2013).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencileri oluşturmaktadır.

Gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmayı kabul eden 20 aday öğretmene, görüşme formu soruları gösterilmiş ve kimlik bilgilerinin saklı kalacağı garantisi verilmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerden randevu alınmış 20.04.2019-20.05.2019 tarihleri arasında belirlenen gün ve saatte görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonucunda kayda geçirilen notlar görüşmeciye gösterilmiş ve son onayı da alınmıştır.

Bu araştırmada, toplam 11 görüşme sorusu, 20 görüşmeciden oluşan 4. Sınıf sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerine sorulmuş ve bu öğrencilerin görüşme sorularına vermiş oldukları cevaplarla tamamlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada öncelikle literatür taraması yapılarak, kaynaklar belirlenmiş, tez konusuyla ilgili araştırma ve yayınlara ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından veri aracı olarak bir görüşme formu hazırlanmış, hazırlanan görüşme formu sorularına, uzman eğitim bilimcilerin görüşlerinden de yararlanılarak son şekli verilmiştir.

Veriler serbest mekânda, bizzat araştırmacı tarafından toplanmış ve yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Öğretmen adaylarına araştırmanın amacından bahsedilmiş ve öğretmen adaylarının görüşme formu sorularına, düşünerek ve samimi cevaplar vermeleri istenmiştir. Soruları cevaplama esnasında verilen cevapların tamamı yazılarak kayıt altına alınmıştır. Bir görüşme formu sorularının görüşmeci tarafından cevaplanması ve verilen cevapların yazılması yaklaşık 10-15 dakika aralığında gerçekleşmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Veri toplama aracından elde edilen bilgiler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenerek yüzdeler ve frekans bilgileri çıkarılmıştır. Yüzdeler ve frekans değerlerine göre görüşmecilerin verdiği cevapların yorumlamaları yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, 20 sosyal bilgiler öğretmen adayının gezi-gözlem tekniğine ilişkin 11 görüşme formu sorusuna verdikleri yanıtlar yorumlanmıştır.

Tablo 1. “Sosyal etkinlikler yönetmeliğinin gezilerle ilgili, bilgi sahibi olduğunuz maddeleri nelerdir? Açıklayınız?” sorusuna ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Veli izin belgesi alınması	16	80
Seyahat edilecek araçların sigortalı ve gerekli izinlerinin alınmış olması	11	55
Okul yönetimi ve valiliklerden izin alınması	10	50
Gezilerin ders saatini aşmayacak şekilde düzenlenmesi	8	40
Gezilerde sigorta ve yolcu güvenliği sağlanmış olmalı	7	35
Gezilere öğrencilerden sorumlu öğretmen belirlenmesi	6	30
Maddi imkânı olmayan öğrencilerin gezi masraflarının okul-aile birliği, gönüllü veli, kurum veya kuruluşlar tarafından karşılanabilmesi	5	25
İl dışı ve yurt dışı gezilerde velinin de geziye katılması	5	25
Öğrencilerin bilgi, görgü ve yeteneklerini geliştirmesi	2	10

Aday öğretmenlerin sosyal etkinlikler yönetmeliğinin gezilerle ilgili, bilgi sahibi oldukları maddelere ilişkin görüşlerine bakıldığında; öğretmen adaylarının öncelikle veli izin belgesi (%80) ve seyahat edilecek araçların sigortalı ve gerekli izinlerinin alınmış olması (%55) gerektiğini belirtmektedirler. Bu durumu okul yönetimi ve valiliklerden izin alınması (%50), gezilerin ders saatini aşmayacak şekilde düzenlenmesi (%40), gezilerde sigorta ve yolcu güvenliğinin sağlanması (%35) ve gezilere öğrencilerden sorumlu öğretmen belirlenmesi (%30) görüşleri takip etmektedir. Öğretmen adayları ayrıca maddi imkânı olmayan öğrencilerin gezi masraflarının okul aile birliği, gönüllü veli, kurum ve kuruluşlar tarafından karşılanabileceğini (%25) ve il dışı ve yurt dışı gezilerde velinin de geziye katılması (%25) görüşünü ileri sürmektedirler. En az belirtilen görüş ise öğrencilerin bilgi, görgü ve yeteneklerinin geliştirilmesi (%10) görüşüdür.

Tablo 1'deki görüşler incelendiğinde, aday öğretmenlerin gezi-gözlem yönetmeliğinin temel maddeleri konusunda bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Veli izin belgesi alınmasının sık olarak dile getirilmesi, velinin gezi hakkında bilgilendirilmesini sağlamakla birlikte öğretmenlerin yasal sorumluluklarına uygun davranmasını gerekli kılmaktadır. Gezilerde veli katılımının sağlanması da önemlidir. Bununla birlikte il içindeki gezilerde okul yönetiminden, il dışı gezilerinde de valilik makamından izin alınması gerekmektedir. Öğrenci ve öğretmenlerin güvenliğini sağlamak için taşımacılıkta kullanılacak araçların yeterli donanımda ve sigortalı olmaları sağlanmalıdır. Gezilerde mutlaka sorumlu öğretmenler belirlenmeli ve maddi imkânı olmayan öğrencilerin gezi masraflarının okul aile birliği, gönüllü veli, kurum ve kuruluşlar tarafından karşılanması sağlanmalıdır.

Tablo 2. “Gezi-gözlem tekniği hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Cevabınız evet ise bu bilgilerinizin neler olduğunu söyler misiniz?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Gerçek dünyanın görülmesini ve yaşam tecrübesi edinilmesini sağlar	7	35
Yaparak-yaşayarak öğrenmeyi esas alır	7	35
Bilgiyi somutlaştırır ve kalıcı hale getirir	7	35
Orman, göl, müze, kütüphane, fabrika gibi yerlere yapılır	5	25
Eğitsel amaçlarla okul tarafından organize edilen, gezi faaliyetidir	4	20
Derste yapılamayan eğitimin okul dışında gezilerle yapılmasıdır	4	20
Sıkıcı ve ağır olan sosyal bilgiler konularını eğlenceli hale getirir	3	15
Birlikte hareket etme bilincini pekiştirir	2	10
İl içi, il dışı ve yurt dışı olmak üzere üç grupta geziler düzenlenebilir	1	5
Eğitimin hedefini ve amacını gerçekleştirmek için yapılır	1	5
Yeterli bilgim yok	1	5

Aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniği hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadıklarına ilişkin görüşlerine bakıldığında; gezi gözlem tekniğinin gerçek dünyayı görmeyi ve gerçek yaşam tecrübesi edinilmesini sağladığını (%35), yaparak-yaşayarak öğrenmeyi esas aldığını (%35) ve bilgiyi somutlaştırıp ve kalıcı hale getirdiğini düşündükleri (%35) görülmektedir. Yine aday öğretmenler gezi-gözlem tekniğinin orman, göl, müze, kütüphane, fabrika gibi yerlere yapıldığını (%25), eğitsel amaçlarla okul tarafından organize edilen gezi faaliyeti olduğunu (%20) ve derste yapılamayan eğitimin gezilerle okul dışında yapıldığını (%20) bildiklerini

belirtmektedirler. Aday öğretmenlerden bazılarında göre bu teknik sıkıcı ve ağır olan sosyal bilgiler konularını eğlenceli hale getirmektedir (%15). Tablo 2'ye göre aday öğretmenler gezi-gözlem tekniğinin birlikte hareket etme bilincini pekiştirdiğini (%10), il içi, il dışı ve yurt dışı olmak üzere üç grupta düzenlenebildiğini (%5) ve eğitimin hedefini ve amacını gerçekleştirmek için yapıldığını (%5) belirtmektedirler. Bir öğretmen aday ise bu konuda yeterli bilgisinin olmadığını (%5) düşünmektedir.

Aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniği hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadıklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, sıklıkla belirtilen bir görüş olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte gezi-gözlem tekniğinin gerçek dünyayı görmeyi ve gerçek yaşam tecrübesi edinilmesini sağladığı, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi esas aldığı ve bilgiyi somutlaştırıp kalıcı hale getirdiği görüşlerinin diğer görüşlere göre daha fazla belirtildiği görülmektedir. Aday öğretmenler bu teknik ile derste yapılamayan eğitimin okul dışında yapılabildiğini ve sosyal bilgiler konularını eğlenceli hale getirdiğini düşünmektedirler. Aday öğretmenler teorik bilgi yanında öğrencilerin gerçek dünyayı tanımaları da önemsemektedirler. Bu durum öğretmenlerin öğrenilenleri somutlaştırmak istemelerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Belirtilen görüşler bazı aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğinin dersleri monotonluktan uzaklaştırıp öğrencilerin genel uyarılmışlık düzeylerini yüksek tutmayı sağladığını düşündükleri biçiminde de yorumlanabilir.

Tablo 3. “Gezi öncesinde planlama yaparken, nelere dikkat edilmelidir? Bu konu hakkında düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Gezi amacı ve yeri belirlenmeli	13	65
İyi bir gezi planı yapılmalı	12	60
Yol güzergahı, gezi zamanı ve süresi, hangi araçla gidileceği belirlenmeli	9	45
Veli izin belgesi düzenlenmeli	8	40
Gezide hangi gözlemin yapılacağı, gezi başlamadan anlatılmalı	5	25
Geziye çıkılacak araç, standartlara uygun olmalı	5	25
Okula yakın ve öğrenci gelişimine uygun yerler tercih edilmeli	5	25
İl dışı gezi ise Valilik izinleri alınmalı	4	20
Açık alan gezilerine çıkılmadan önce hava durumu ile ilgili ön bilgi alınmalı	3	15
Uzun süreli gezilerde, mola yerleri ve kalınacak mekanlar belirlenmeli	3	15
Geziye katılacak sorumlu öğretmenlerin belirlenmeli	3	15
Maliyeti daha az olan geziler planlanmalı	2	10
Geziye katılacak öğrenci sayıları belirlenmeli	1	5
Öğrencilerin, sürekli kullandıkları ilaçlar varsa velilerinden bilgi alıp kontrol edilmeli	1	5

Aday öğretmenlerin gezi öncesinde planlama yaparken, nelere dikkat edilmelisi gerektiği sorusuna ilişkin görüşlerine bakıldığında; en sık belirtilen görüşler gezi amacı ve yerinin belirlenmesi (%65), iyi bir gezi planı yapılması (%60) ve yol güzergâhı, gezi zamanı-süresi, hangi araçla gidileceğinin belirlenmesidir (%45). Bu görüşleri veli izin belgesi düzenlenmesi (%40), gezide hangi gözlemin yapılacağına gezi başlamadan anlatılması (%25), geziye çıkılacak aracın, standartlara uygun olması (%25) ve okula yakın ve öğrenci gelişimine uygun yerler tercih edilmesi gerektiği görüşleri takip etmektedir. İl dışı gezi ise valilik izinlerinin alınması (%20), açık alan gezilerine çıkılmadan önce hava durumu ile ilgili ön bilgi alınması (%15), uzun süreli gezilerde mola yerleri ve kalınacak mekânların belirlenmesi (%15), geziye katılacak sorumlu öğretmenlerin belirlenmesi (%15) ve maliyeti daha az olan gezilerin planlanması (%10) öğretmen adayları tarafından belirtilen diğer görüşlerdir. Öğrencilerin, sürekli kullandıkları ilaçlar varsa velilerinden bilgi alınması gerektiği (%5) görüşü ise en az belirtilen görüştür.

Aday öğretmenler gezi öncesinde gezinin amacının, yerinin ve gezi sürecinin iyi planlanması gerektiğini belirtmektedirler. İyi planlamanın gezi akışını kolaylaştırabileceği, karmaşayı önleyebileceği ve tekniğin bir sistematik düzen içerisinde uygulanmasını sağlayabileceği öngörülebilir. Gezi amacının somutlaştırılması ve gezide hangi gözlemin yapılacağına gezi başlamadan anlatılması öğrencilerin nelere dikkat etmesi gerektiği konusunda hazır bulunuşluk düzeylerini yükseltebilir. Bazı aday öğretmenler maliyeti daha az olan gezilerin planlanması görüşünü ileri sürmüşlerdir. Bu durumun, maliyeti dolayısıyla gezilere izin verilememesi riskini ortadan kaldıracak şekilde yorumlanmaktadır. Öğrencilerin ücret talep edilen gezilere, maliyetin yüksekliğinden dolayı katılmamaları veya ailelerin ekonomik açıdan zorlanmaları, bu tekniğin kullanımına yönelik olumsuz tutum geliştirmelerini sağlayabilir. Bu durumun maliyeti düşük geziler planlamakla önlenebileceği düşünülebilir. Ayrıca düşük maliyetli geziler daha fazla gezi yapılmasını da sağlayabilir.

Tablo4. “Gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında karşılaşılabilecek güçlükler var mıdır? Var ise neler olabilir?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ekonomik yönden maliyetli bir etkinliktir	12	60
Velilerin bütün gezilere onay vermesinin güçtür	9	45
Çok zaman alan bir etkinliktir	9	45
Öğretmenler fazla sayıda öğrenciyi kontrol etmekte zorlanabilirler	7	35
Kaza ve tehlike yaşanma ihtimali olabilir	7	35
İdari izinlerin alınması zordur	7	35
Kalabalık grupların varlığı disiplin kontrolü daha zorlaştırır	6	30
Önceden plan yapılması gereklidir	4	20
Sorumlu öğretmenler geziye katılmakta isteksiz olabilir	4	20
Yasal sorumluluk fazladır	4	20
Bireysel farklılıklardan dolayı, her gezi her öğrenciye uygun değildir	3	15
Gezi için doğru yerler seçilemeyebilir	3	15
Gezilecek yeterli derecede gezi materyali; müze, tarihi kalıntılar vb bulunmayabilir	2	10
Hava muhalefeti dolayısıyla açık alan gezileri yapılamayabilir	2	10

Aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında karşılaşılabilecek güçlüklerle ilişkin görüşlerine bakıldığında; öğretmen adayları en büyük güçlük olarak gezi-gözlem tekniğinin ekonomik yönden maliyetli bir teknik olduğunu (%60) belirtmektedirler. Velilerin bütün gezilere onay vermesinin güç olması (%45),

çok zaman alan bir etkinlik olması (%45), öğretmenlerin fazla sayıda öğrenciyi kontrol etmekte zorlanabilmesi (%35) gibi görüşler en sık dile getirilenlerdir. Kaza ve tehlike yaşanma ihtimalinin olabilmesi (%35), idari izinlerin alınmasının zorluğu (%35) ve kalabalık grupların varlığının disiplin kontrolünü daha da zorlaştırması (%30) görüşleri de aday öğretmenler tarafından orta sıklıkta belirtilmiştir. Öğretmen adayları, gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında karşılaşılabilecek diğer güçlükler olarak da, önceden plan yapılması gerekliliğini (%20), sorumlu öğretmenlerin geziye katılmakta isteksiz olabileceğini (%20) ifade etmişlerdir. Bunun yanında yasal sorumluluklarının fazla olduğunu (%20), bireysel farklılıklardan dolayı, her gezinin her öğrenciyeye uygun olmadığını (%15), gezi için doğru yer seçimi yapılamayabileceğini (%15), gezilecek yeterli derecede gezi materyali (müze, tarihi kalıntılar, vb.) bulunamayabileceğini (%10) ve hava muhalefeti dolayısıyla açık alan gezileri yapılamayabileceğini (%10) belirtmişlerdir.

Aday öğretmenler gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında karşılaşılabilecek en büyük güçlük olarak gezilerin maliyetini belirtmişlerdir. Tekniği uygulamanın çok zaman almasının da öğretmenler tarafından güçlük olarak algılandığı görülmektedir. Bu nedenle gezilecek yerler ve orada yapılacak etkinliklerde zaman yönetiminin iyi sağlanması gerekmektedir. Öğretmenler fazla sayıda öğrenciyi kontrol etmekte zorlanabileceği için gezilere yeterli sayıda öğretmenin katılımını sağlamak ve öğrencileri küçük kümelere ayırarak tekniği uygulamak olası kontrol ve disiplin problemlerini en aza indirebilir. Kaza ve tehlike yaşanma ihtimaline karşı gezilerde temel ilkyardım malzemeleri bulundurulabilir ve ilkyardım konusunda deneyimli öğretmenlerin geziye katılımı sağlanabilir.

Tablo 5. “Ortaokullarda sosyal bilgiler dersinin öğretiminde gezi-gözlem tekniğini kullanır mısınız? Cevabınız evet ise bu tekniği, az veya çok kullanmanıza neden olabilecek etkenler neler olabilir?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet kullanırım. Ancak sık kullanılacak bir teknik değil	15	75
Sosyal bilgilerdeki, tarih (müze, tarihi kalıntılar vb.) ve coğrafya (göl, nehir, doğal çevre vb.) konuları için kullanırım	9	45
Kullanırım. Konuların kalıcı hale gelmesini sağlar (olumlu)	5	25
Müfredat programın yoğun olması nedeniyle pek kullanamayabilirim	4	20
Yasal sorumluluğunun fazla olması beni düşündürür	4	20
Daha çok yakın çevre, il içi gezileri tercih ederim	4	20
Çok zaman alması nedeniyle sık kullanmam	3	15
Okul idaresi ve diğer branş öğretmenleri her zaman destek olmayabilir	2	10
Sürekli kullanmak maliyeti arttırır, öğrencinin okul ortamıyla olan bağımlı zayıflatır	2	10
Öğretmen ve öğrenciler için yorucu bir tekniktir	2	10
Geziler her öğrenci grubuna hitap etmeyebilir	2	10
Disiplin sorunlarının olabileceği beni endişelendirir	1	5
İzin alma sürecinin uzun ve yorucu olması tekniğin kullanımını güçleştirir	1	5

Aday öğretmenlerin ortaokullarda sosyal bilgiler dersinin öğretiminde gezi-gözlem tekniğini kullanmaya ilişkin görüşlerine bakıldığında; aday öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%75) sık olmamakla birlikte bu tekniği kullanabilecekleri yönünde görüş belirtmişlerdir. Aday öğretmenlerin yarıya yakını (%45) sosyal bilgilerdeki, tarih (müze, tarihi kalıntılar vb.) ve coğrafya (göl, nehir, doğal çevre vb.) konuları için gezi-gözlem tekniğini kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Konuların kalıcı hale gelmesini sağlamak için kullanılabilceği (%25) olumlu bir görüş olarak belirtilmektedir. Aday öğretmenlerin bir kısmı bu tekniği daha çok yakın çevre ve il içi gezilerinde kullanabileceklerini (%20) belirtmişlerdir. Tekniğin az kullanılmasına gerekçe olarak ise müfredat programının yoğun olması (%20), yasal sorumluluğunun fazla olması (%20), çok zaman alması (%15), okul idaresi ve diğer branş öğretmenlerinin her zaman destek olmaması (%10), sürekli kullanımının maliyeti artıracığı ve öğrencinin okul ortamıyla bağını azaltabileceği endişesi (%10), öğretmen ve öğrenciler için yorucu bir teknik olması (%10), gezilerin her öğrenci grubuna hitap etmeyebileceği düşüncesi (%10), disiplin sorunları olabileceği endişesi (%5) ve izin alma sürecinin uzun ve yorucu olması (%5) olarak gösterilmiştir.

Aday öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu sık olmamakla birlikte gezi-gözlem tekniğini kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte tekniğin kullanımı ile ilgili çekinceler de dile getirilmiştir. Maliyeti, yorucu bir teknik olarak değerlendirilmesi, müfredatın yoğunluğu ve yasal zorunluluklarının fazla oluşu aday öğretmenlerin belirttiği başlıca çekincelerdir. Bu çekincelere rağmen aday öğretmenlerin yarıya yakınının sosyal bilgilerdeki, tarih (müze, tarihi kalıntılar vb.) ve coğrafya (göl, nehir, doğal çevre vb.) konuları için gezi-gözlem tekniğini kullanabileceklerini belirtmeleri bu çekinceleri ortadan kaldırmaya yönelik isteklendirme ve inançlarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 6. “Sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılan gezi-gözlem tekniğinin olumlu yönleri var mıdır? Var ise nelerdir?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Birçok duyu organı ile öğrenme gerçekleşir	13	65
Öğrencilerin yakın çevrelerini daha iyi öğrenmelerini sağlar	10	50
Yaparak-yaşayarak öğrenme gerçekleşir	8	40
Bilgiyi somutlaştırarak gerçek yaşam tecrübesi edinmelerini sağlar	6	30
Öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonlarını artırır	6	30
İşbirlikli bir öğrenme gerçekleşir	3	15
Coğrafya ve tarih konularının kaynağında öğrenilmelerini sağlar	3	15
Sorumluluk bilinci gelişir	3	15
Öğrenci aktif hale getirilir	3	15
Arkadaşlık duyguları gelişir	2	10
İnsan-çevre ilişkisi gelişir	2	10
Görsel hafızayı geliştirir.	2	10
Sosyal, kültürel ve tarihsel bilinç oluşturur	2	10
Sosyal bilgiler konularının sınıftan farklı mekanlarda da gerçekleştirilebileceği kanıtlanmış olur	1	5
Teorik bilgi uygulanarak kalıcı hale getirilir	1	5

Aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğinin olumlu yönlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında; öğretmen adayları tekniğin olumlu yönü olarak en çok birçok duyu organı ile öğrenmenin gerçekleşmesi (%65) ve öğrencilerin yakın çevrelerini daha iyi öğrenmelerini sağlamasını (%50) göstermişlerdir. Yapararak-yaşayarak öğrenmenin gerçekleşmesi (%40), bilgiyi somutlaştırarak gerçek yaşam tecrübesi edinmeyi sağlaması (%30) ve öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonlarını artırması (%30) orta derecede belirtilen görüşlerdir. İşbirlikçiyi öğrenmeyi gerçekleştirilmesi (%15), coğrafya ve tarih konularının kaynağında öğrenilmelerini sağlaması (%15), sorumluluk bilincini geliştirmesi (%15), öğrenciyi aktif hale getirmesi (%15), arkadaşlık duygularını geliştirmesi (%10), insan-çevre ilişkisini geliştirmesi (%10), görsel hafızayı geliştirmesi (%10), sosyal, kültürel ve tarihsel bilinç oluşturmaları (%10), belirtilen diğer görüşlerdendir. Sosyal bilgiler konularının sınıftan farklı mekânlarda da gerçekleştirilebileceğinin kanıtlanması (%5) ve teorik bilginin uygulanarak kalıcı hale getirilmesi (%5) daha az belirtilen görüşler olmuştur.

Aday öğretmenler gezi-gözlem tekniğinin olumlu yönleri olarak öncelikle birçok duyu organı ile öğrenmenin gerçekleşmesini ve öğrencilerin yakın çevrelerini daha iyi öğrenmelerini sağlamasını göstermişlerdir. Öğretmede birçok duyuya hitap etmenin aday öğretmenlerce etkili öğrenmeye katkı sağlayacağı ve unutmaya güçleştirebileceğini düşündüğü öngörülebilir. Yakın yerleri iyi tanımanın sosyal, kültürel ve tarihsel bilinç oluşturmada önemli olduğu ve insan çevre-ilişkisinin geliştirmesine aday öğretmenlerin önem verdiği düşünülebilir. Aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğinin olumlu yanı olarak öğrencilerde sorumluluk bilinci ve arkadaşlık duygularını geliştirdiğini düşünmesi aday öğretmenlerin rehberlik anlayışlarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 7. “Sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılan gezi-gözlem tekniğinin olumsuz yönleri var mıdır? Var ise nelerdir?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

Görüşler	<i>f</i>	%
Çok zaman alması	15	75
Gezide muhtemel disiplin problemleri	14	70
Gezi maliyetinin fazla olması	8	40
Konuya uygun gezi alanı bulunamaması	6	30
Kaza ve yaralanma tehlikesi	6	30
İl içi ve il dışı geziler için veli, okul idaresi ve valiliklerden izin alınmasının kolay olmaması	6	30
Geziler ders saatinin dışına taşığında müfredatı aksatabilir	6	30
Yasal sorumluluğunun fazla, sürecin uzun olması	5	25
Gezi açık alanda ise, birden fazla uyarıcının öğrencinin dikkatini dağıtması	3	15
Sorumlu öğretmenlerin geziye katılmak istememeleri	3	15
İyi bir gezi planı yapılmayışı	2	10
Gezilecek alanda materyal yetersizliği	1	5

Aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğinin kullanımının olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında; tekniğin kullanımının çok zaman alması (%75) ve gezide muhtemel disiplin problemlerinin ortaya çıkabileceği (%70) düşüncesi en sık belirtilen görüşlerdir. Gezi maliyetinin fazla olması (%40), konuya uygun gezi alanı bulunamaması (%30), kaza ve yaralanma tehlikesi (%30), il içi ve il dışı geziler için veli, okul idaresi ve valiliklerden izin alınmasının kolay olmaması (%30) ise orta sıklıkta ifade edilmiştir. Gezilerin ders saatinin dışına taşması durumunda müfredatı aksatabileceği endişesi (%30) ve yasal sorumlulukların fazla, sürecin olduğu düşüncesi (%25) de orta sıklıkta ifade edilen diğer görüşlerdir. Aday öğretmenler tarafından en az belirtilen görüşler ise gezi alanında birden fazla uyarıcının öğrencinin dikkatini dağıtabileceği düşüncesi (%15), sorumlu öğretmenlerin geziye katılmak istememeleri (%15), iyi bir gezi planı yapılmayı (%10) ve gezilecek alanda materyal yetersizliğidir (%5).

Aday öğretmenler gezi-gözlem tekniğinin kullanımının olumsuz yönleri olarak sıklıkla tekniğin kullanımının çok zaman alması ve gezide muhtemel disiplin problemlerinin ortaya çıkabilmesini ifade etmişlerdir. Bu durumun üstesinden gelebilmek için zaman problemi yaşanabileceği öngörülen gezilerin mümkün olduğunca ders gün ve saatleri dışında yapılması düşünülebilir. Gezi-gözleme katkı sağlayabileceği düşünülen ancak gezi-gözlem ortamında bulunup bulunmadığı mümkünse önceden belirlenen materyaller önceden hazırlanarak gezide aksama yaşanmasının önüne geçilebilir.

Tablo 8. “Gezi-gözlem tekniğinin sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılması, öğrenci başarısını nasıl etkileyebilir? Açıklayınız?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Olumlu etkiler	17	85
Bilgi soyuttan somuta dönüştürülerek kalıcı hale getirilir	8	40
Görsel hafızanın gelişmesi	6	30
Derse ilgiyi artırır	6	30
Bütün duyu organlarının kullanılması	3	15
Yaparak-yaşayarak öğrenme gerçekleşir	3	15
Görülen mekanlar daha uzun süre hafızada kalır ve kolay hatırlanır	2	10
Sınıf ortamından farklı alanlarda gerçekleşen öğrenme öğrencinin daha mutlu olmasını sağlar	2	10
Gezi yoluyla öğrenci, derse aktif katılım sağlar	1	10
Olumsuzdur	1	5
Sosyalleşme düzeyi düşük ve içine kapanık öğrencilerin kaygı düzeyleri fazla olacağından yeterli öğrenme gerçekleşemeyebilir	1	5

Aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğinin öğrenci başarısına etkisine ilişkin görüşlerine bakıldığında; aday öğretmenlerin büyük bir bölümü tekniğin kullanımının öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyebileceğini belirtmişlerdir (%85) . Bilginin soyuttan somuta dönüştürülerek kalıcı hale gelmesini sağlaması (%40), görsel hafızayı geliştirmesi (%30) ve derse olan ilgiyi artırması (%30) da orta sıklıkta belirtilen görüşlerdir. Bu görüşleri, bütün duyu organlarının kullanılması (%15), yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlaması (%15), görülen mekânların daha uzun süre hafızada kalıp ve kolay hatırlanabilmesi (%10), sınıf ortamından farklı alanlarda gerçekleşen öğrenmenin öğrencinin daha mutlu olmasını sağlaması (%10) ve gezi yoluyla öğrencinin, derse aktif katılımını sağlaması görüşleri takip etmektedir. Bir aday öğretmen gerekçe göstermeden tekniğin kullanımının öğrenci başarısını olumsuz etkileyeceğini belirtmiş (%5) bir aday öğretmen ise sosyalleşme düzeyi düşük ve içine kapanık öğrencilerin kaygı düzeyleri fazla olacağından yeterli öğrenmenin gerçekleşemeyeceğini belirtmiştir (%5).

Aday öğretmenlerin büyük bir bölümü gezi-gözlem tekniğinin kullanımının öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Bilginin soyuttan somuta dönüştürülerek kalıcı hale gelmesini sağlaması, görsel hafızayı geliştirmesi, derse olan ilgiyi artırması, bütün duyu organlarının kullanılması ve yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlaması bu durumun öncelikli nedenleri arasında gösterilmektedir. Bu durum sosyal bilgiler öğretiminde aday öğretmenlerin etkili öğretim için birçok faktörün sağlanması gerektiği ile ilgili bilgi ve motivasyonlarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bir aday öğretmenin sosyalleşme düzeyi düşük ve içine kapanık öğrencilerin kaygı düzeyleri fazla olacağından yeterli öğrenmeyi sağlayamayabileceği endişesi öğretmenlerin bu tekniği uygularken dikkate almaları gereken bir durum olarak değerlendirilebilir.

Tablo 9. “Gezi süresince, öğrencilere herhangi bir etkinlik yaptırmayı düşünür müsünüz? Cevabınız evet ise bu etkinliklerin neler olabileceğini söyler misiniz?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Hayır, etkinlik yaptırmam	10	50
Tarih konuları ile ilgili yaratıcı drama etkinliği yaptırabilirim	6	30
Öğrenci sayıları fazla olursa etkinlik yaptırmak zorlaşır	2	10
Oyun	2	10
Ağaç dikme	2	10
Yangın tatbikatı	2	10
Örnek olay etkinliği	1	5
Rol oynama	1	5
Altı şapka etkinliği	1	5
Soru-cevap	1	5
Durum değerlendirme	1	5
Memnuniyet anketi	1	5
Gezi sırasında zaman kaybı olacağı için etkinlik yaptırmam	1	5
Resim ile görülenleri anlatmalarını isterim	1	5
Gezinin amacına odaklanılmasını istediğim için yaptırmam	1	5
Kısa süreli gezilerde zaman sınırı olduğundan etkinlik yaptırmam	1	5

Aday öğretmenlerin gezi süresince, öğrencilere herhangi bir etkinlik yaptırmayı düşünüp düşünmediklerine ilişkin görüşlerine bakıldığında; öğretmen adaylarının yarısı hiçbir gerekçe belirtmeden gezi-gözlem tekniğinin uygulanması esnasında etkinlik yaptırmayı düşünmediklerini (%50) belirtmişlerdir. Etkinlik yaptırmayı düşünen aday öğretmenler; tarih konuları ile ilgili yaratıcı drama etkinliği (%30) görüşünü dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra diğer etkinliklere ise oyun (%10), ağaç dikme (%10), yangın tatbikatı (%10), örnek olay etkinliği (%5), rol oynama (%5), altı şapka etkinliği (%5), soru cevap (%5), durum değerlendirme (%5), memnuniyet anketi (%5) ve resim ile görülenlerin anlatılmasını istemeyi (%5) kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Etkinlik uygulamayı düşünmeyenler ise öğrenci sayılarının fazla olmasının etkinlik uygulamayı güçleştirmesini (%10), gezi sırasında zaman kaybı olma ihtimalini (%5), gezinin amacına odaklanılmasını istemelerini (%5) ve kısa süreli gezilerde zaman sınırı olmasını gerekçe olarak göstermişlerdir.

Aday öğretmenlerin yarısı hiçbir gerekçe belirtmeden gezi-gözlem esnasında, öğrencilere herhangi bir etkinlik yaptırmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Gerekçe belirten aday öğretmenlerden bazıları öğrenci sayılarının fazla olmasının etkinlik uygulamayı güçleştirebileceğini düşünmektedirler. Gidilecek mekânların fiziksel kapasitesinin yetersizliği, geniş uygulama alanlarının olmaması ve öğrenci kontrolünü sağlamada güçlük yaşanma riski kalabalık gruplarla etkinlik yapılmasını güçleştirebilir. Gezi sırasında zaman sınırının olması ve zaman kaybı yaşanabileceği endişesi de etkinlik kullanmaktan kaçınmanın nedenleri arasında gösterilmektedir. Bu durum aday öğretmenlerde öncelikle gezilecek ve gözlem yapılacak nesne veya durumlara odaklanmayı ve bu süreçte zaman kaybına neden olabilecek diğer etkinlikleri yapmamayı tercih etmelerine neden olabilir. Etkinlik kullanabileceğini belirten aday öğretmenlerin yaratıcı drama etkinliği, oyun, ağaç dikme, yangın tatbikatı, örnek olay etkinliği, rol oynama ve resim yapma ile görülenlerin anlatılmasını isteme gibi etkinliklerle, öğrencilerde yaparak yaşayarak öğrenmeyi, kazanımları somutlaştırmayı ve yaratıcılığı geliştirmeyi hedefledikleri düşünülebilir.

Tablo 10. “Gezi-gözlem tekniği uygulandıktan sonra, öğrencilerden gezi-gözlem tekniğinin uygulanması ile ilgili olumlu/olumsuz nasıl geribildirim alınabilir?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Geziyle ilgili duygu ve düşüncelerini not etmelerini isterim	8	40
Anket uygulamam	7	35
Test uygulamam	6	30
Soru-cevap tekniğiyle öğrenilenleri ortaya çıkarırım	4	20
Gezi sonucunda hatırlanan bilgileri not etmelerini isterim	4	20
Gezide görülenlerle ilgili kompozisyon yazmalarını isterim	4	20
Resim yaptırırım	3	15
Beyin fırtınası tekniğini kullanırım	2	10
Gezide görüp öğrendiklerini, rapor haline getirmelerini isterdim	2	10
Model çizdiririm	1	5
Geziye katılan öğrencilerden, geziye katılmayan öğrencilere görüp öğrendiklerini anlatmalarını isterim	1	5

Aday öğretmenlerin gezi-gözlem tekniğini uygulandıktan sonra, öğrencilerden gezi-gözlem tekniğinin uygulanması ile ilgili olumlu/olumsuz nasıl geribildirim alınabileceğine ilişkin görüşlerine bakıldığında; öğrencilerden geziyle ilgili duygu ve düşüncelerini not etmelerini isteme (%40), anket (%35) ve test uygulamanın (%30) en sık kullanılması düşünülen geribildirim yolları olduğu görülmektedir. Soru-cevap tekniğiyle öğrenilenlerin ortaya çıkarılması (%20), gezi sonucunda hatırlanan bilgilerin not ettirilmesi (%20), gezide görülenlerle ilgili kompozisyon yazdırma (%20), resim yaptırma (%15), aday öğretmenler tarafından belirtilen diğer

geribildirim verme yollarıdır. Aday öğretmenler tarafından en az belirtilen ise beyin fırtınası yaptırma (%10), gezide görüp öğrendiklerini rapor haline getirmelerini isteme (%10), model çizdirme (%5) ve geziye katılan öğrencilerden, geziye katılmayan öğrencilere görüp öğrendiklerini anlatmalarını istemedir (%5).

Aday öğretmenler gezi-gözlem tekniği uygulandıktan sonra, öğrencilerden gezi-gözlem tekniğinin uygulanması ile ilgili olumlu/olumsuz geribildirim alma konusunda öğrencilerden geziyle ilgili duygu ve düşüncelerini not etmelerini isteme, anket ve test uygulamayı öncelikle tercih etmektedirler. Bu teknikler kazanımlarla birlikte hoş giden, verimli olarak değerlendirilen ve etkili olan yönleri tespit etmekle birlikte aksayan ve etkili olarak değerlendirilmeyen uygulamaları da ortaya koyabildiği için tercih edilmiş olabilir. Tablo 10'daki soru-cevap tekniğiyle öğrenilenleri ortaya çıkarma, gezi sonucunda hatırlanan bilgilerin not edilmesini isteme ve gezide görüp öğrendiklerini, rapor haline getirmelerini isteme gibi teknikler aday öğretmenlerin gezi-gözlem sonrasında daha ziyade bilişsel düzeyde geribildirim almayı amaçladıklarını göstermektedir. Gezide görülenlerle ilgili kompozisyon yazdırma ve resim yaptırmanın duyuşsal düzeyde geribildirim almaya ve yaratıcılıklarını kullanmaya daha fazla imkân verebileceği düşünülebilir.

Tablo 11. “Size göre öğretmen gezi-gözlem tekniğini uyguladıktan sonra, tekniğin kullanımının amacına ulaşip ulaşmadığını nasıl değerlendirebilir?” sorusuna ilişkin aday öğretmen görüşleri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Gezi öncesindeki ön test sonuçları ile gezi sonrasındaki, son test sonuçlarını karşılaştırırım	15	75
Beyin fırtınası yaptırılarak akılda kalanlar öğrenilir	5	25
Memnuniyet anketi düzenlerim	5	25
Gezip gördüklerinin özetini çıkarmalarını isterim	4	20
Altı şapka tekniği kullanılır	3	15
Gezinin, konuyu öğretmede yeterli olup olmadığına bakarım	1	5
Gezi sonrasında olumlu fikirlere sahip olanlarla, olumsuz fikirlere sahip olanlar arasında münazara yaptırılabilir	1	5
İstasyon tekniği kullanılabilir	1	5
Yaratıcı drama etkinliği kullanılabilir	1	5

Aday öğretmenlerin, öğretmenlerin gezi-gözlem tekniği uyguladıktan sonra, tekniğin kullanımının amacına ulaşip ulaşmadığının nasıl değerlendirebileceğine ilişkin görüşlerine bakıldığında; en çok kullanmayı düşündükleri tekniğin gezi öncesindeki ön test sonuçları ile gezi sonrasındaki, son test sonuçlarını karşılaştırmak (%75) olduğu görülmüştür. Beyin fırtınası yaptırılarak akılda kalanların öğrenilmeye çalışılması (%25), memnuniyet anketi düzenlenmesi (%25), gezip gördüklerinin özetinin çıkarılması (%20) ve altı şapkalı düşünme tekniğinin kullanılması (%15) da aday öğretmenler tarafından tercih edilen değerlendirme yöntemlerindedir. Öğretmen adaylarının en az belirttikleri değerlendirme yöntemleri ise gezinin, konuyu öğretmede yeterli olup olmadığına bakılması (%5), gezi sonrasında olumlu

fikirlere sahip olanlarla, olumsuz fikirlere sahip olanlar arasında münazara yaptırılması (%5), istasyon (%5) ve yaratıcı drama (%5) tekniklerinin kullanılmasıdır.

Gezi-gözlem tekniği uyguladıktan sonra, tekniğin kullanımının amacına ulaşip ulaşmadığını değerlendirmede en sık belirtilen görüş ön test-son test sonuçları arasındaki farkın karşılaştırılmasıdır. Aday öğretmenlerin öğrencilerdeki değişimi sayısal veriler üzerinden net ve objektif olarak değerlendirmek istemelerinin bu yöntemi tercih etmelerinde etkili olduğu düşünülebilir. Beyin fırtınası tekniği kullanılarak öğrencilerin ne kadar çok fikir üretebildiği görülebilmektedir. Bu sayede öğrencilerin gerçekleştirdikleri geziler sonrasında hangi bilgileri öğrendikleri ve ne tür yeni bakış açıları geliştirdikleri görülebilir. Aday öğretmenlerin tekniğin etkisini daha ayrıntılı olarak değerlendirmek istemeleri beyin fırtınası tekniğini tercih etmelerinde etkili olmuş olabilir. Aday öğretmenler değerlendirmede üçüncü sıklıkla belirttiği teknik memnuniyet anketi düzenlemektir. Aday öğretmenler bu teknik ile hem yaptıkları çalışmanın etkililiğini değerlendirebilir hem de yapacakları yeni geziler için geribildirim alabilirler. Öğretmenlerin belirttiği dördüncü teknik, öğrencilere gezip gördükleri ile ilgili özet çıkarttırmaktır.

Aday öğretmenlerin öğrencilerin düşüncelerini ve kazanımlarını birbirlerinden etkilenmeden almak istemeleri bu tekniği kullanmak istemelerinde etkili olmuş olabilir. Bir aday öğretmen gezi sonrasında olumlu fikirlere sahip olanlarla, olumsuz fikirlere sahip olanlar arasında münazara yaptırılması görüşünü ileri sürmüştür. Aday öğretmenin, öğrencilere, yapılan gezi ile ilgili farklı bakış açıları kazandırmak istemesinin bu tekniği tercih etmesinde etkili olduğu düşünülebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretim programının temel amacı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, milli bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmelerini sağlamaktır. Bu temel amaca ulaşabilmede sosyal bilgiler dersinin uygulamasını yapan sosyal bilgiler öğretmenleri önem kazanmaktadır. Bu sebeple, sosyal bilgiler öğretmeni olacak 20 aday öğretmene sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla, 11 görüşme sorusu yöneltilerek görüşleri alınmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Sosyal bilgiler aday öğretmenlerinin (SBAÖ), “sosyal etkinlikler yönetmeliğinin gezilerle ilgili, bilgi sahibi olduğunuz maddeleri nelerdir? Açıklayınız?” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında, yönetmeliğin temel maddeleri hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. En sık dile getirilen görüş ise “velilerden izin alınması” olmuştur. İl içi gezileri için okul müdürlüklerinden, il dışı geziler için ise Milli Eğitim Müdürlükleri kanalıyla valiliklerden izin alınması vurgulanan diğer sonuçlardır. Gezi için kullanılan araçların belirtilen standartlarda olması, yolcuların güvenliği sağlanmış ve sigorta işlemlerinin yapılmış olması, gezi masraflarını karşılayamayacak durumda olanlar ile şehit ve gazi çocuklarının gezi giderlerinin okul aile birliği, gönüllü veli, kurum ve kuruluşlar tarafından karşılanması ise vurgulanan sonuçlar arasındadır. Ayrıca, il dışı ve yurt dışı gezilerinde öğrenciye refakat edecek sorumlu öğretmenlerin dışında mutlaka velilerin de geziye katılması gerektiği belirtilmiş, nadir olarak ise “öğrencilerin bilgi, görgü ve yeteneklerini geliştirmesi” sonucuna varılmıştır.

SBAÖ “gezi-gözlem tekniği hakkında bazı bilgilere sahip olduklarını” ifade etmişlerdir. Gerçek dünyayı görme ve yaşam tecrübesi edinme, yaparak-yaşayarak öğrenme ile bilginin somutlaştırılarak kalıcılığının sağlanması dile getirilmiştir. Gezi alanı olarak okul dışındaki orman, göl, müze, kütüphane, fabrika gibi yerlere gidilmesi, genelde eğitsel amaçları gerçekleştirmek için yapılması ve sınıf ortamı dışında sosyal bilgiler dersinin daha eğlenceli hale getirilmesi sonucuna varılmıştır.

Ayrıca il içi, il dışı ve yurt dışı gezilerde öğrencilerin birlikte hareket etme bilincini geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sadece bir SBAÖ yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucunu vurgulamıştır.

“Gezi öncesi planlamada dikkat edilmesi gereken hususlar” hakkında en sık belirtilen görüş, gezi amacı ve yerinin belirlenmesidir. İyi bir gezi planının yapılmasının, yol güzergâhının belirlenmesinin, gezi tarihi ve süresi ile geziye gidilecek aracın da belirlenmiş olması görüşü olarak belirtilmiştir. SBAÖ’ ye göre gezi başlamadan önce veliden onaylı izin belgesi alınmalı, öğrencilere gezide neleri gözlemleyecekleri önceden anlatılmalıdır. Açık alan gezilerine çıkmadan önce ilgili tarih için hava durumu raporlarına bakılmalı ve önlem alınmalıdır. Uzun sürecek il dışı gezilerde konaklama ve mola yerleri belirlenmelidir. Maliyeti az olan gezilerin kolay gerçekleştirileceği, sorumlu öğretmenlerin belirlenmesi gerektiği ve az da olsa öğrencilerin sağlık sorunları olup olmadığı, sürekli kullandıkları ilaçların olup olmadığı konularında velilerden bilgi alınması gerekliliği sonuçlarına ulaşılmıştır.

“Gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasındaki güçlükler” kısmında, gezilerin ekonomik yönden oldukça masraflı ve maliyetli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucu; velilerden izin almanın kolay olmayabileceği, çok zaman alabileceği, disiplin sorunları oluşabileceği, yasal sorumluluğunun fazla olması, gezilerin bütün öğrenciler için uygun olmayabileceği, sorumlu öğretmenlerin isteksiz oluşları, kaza ve tehlike ihtimali ve idari izin almanın zor olabileceği gibi sonuçlar izlemiştir.

“Gezi-gözlem tekniğini sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanır mısınız?” sorusuna ise SBAÖ, tekniğin kullanılabilirliğini ancak bazı kısıtlayıcı nedenlerden dolayı kullanımının az olabileceği sonucuna varmışlardır. Diğer tekniklere göre daha az kullanılması sonucuna varılmasında; müfredat programının yoğun olması, çok zaman alması, okul idaresi ve diğer öğretmenlerin gözlem gezilerine karşı olumsuz tutumları, maliyetinin yüksek olması, disiplin problemleri yaşanabileceği gibi sebepler vurgulanmıştır.

“Sosyal bilgilerde gezi-gözlem tekniğinin olumlu yönleri var mıdır?” sorusu karşısında aday öğretmenlerin en çok görüş birliğine vardığı sonuç, birçok duyu organı ile gerçekleşen öğrenmelere gezi-gözlem tekniğinin katkı sunduğu sonucudur.

Yakın çevrenin daha iyi tanındığı, yaparak-yaşayarak öğrenmelerin gerçekleştiği, bilgiyi somutlaştırarak gerçek yaşam tecrübesi edinilmesini sağladığı sonuçlarına da ulaşılmıştır. Tekniğin, derse olan ilgiyi artırdığı, işbirlikçi öğrenmeyi desteklediği, sosyal bilgiler dersindeki tarih ve coğrafya konularının kaynağında öğrenilmesini sağlayabildiği, öğrencilerde sorumluluk bilinci ile sosyal ve kültürel bilinci de geliştirdiği, öğrenciyi öğrenirken aktifleştirdiği, bilginin kalıcı hale getirilmesini desteklediği sonuçlarına da ulaşılmıştır.

“Sosyal bilgilerde gezi-gözlem tekniğinin olumsuz yönleri var mıdır?” sorusuna ise aday öğretmenler en sık karşılaşılan olumsuzlukların; gezilerin çok zaman alan bir etkinlik olması ile gezi sırasında öğrenci gruplarında muhtemel disiplin problemlerinin görülebileceği sonucunu ortaya koymuşlardır. Diğer cevaplarda ise aday öğretmenler; gezi maliyetlerinin fazla olabileceği, uygun gezi alanı ve gezi materyali bulunamayabileceği, kaza ve yaralanma tehlikelerini barındırması olasılığı ile idari izin alınmasının zor olabileceği, farklı uyarıcıların fazlalığının dikkat dağınıklığına yol açabileceği, sorumlu öğretmenlerin geziye katılmak istemeyebileceği, iyi bir gezi planı yapılamayabileceği gibi sonuçlara vurgu yapmışlardır.

“Gezi-gözlem tekniğinin kullanılması, öğrenci başarısını nasıl etkiler?” sorusuna, aday öğretmenler yüksek oranda olumlu etkileyebileceği sonucuna hükmederek mutabık kalmışlardır. Olumlu etkilemesinin sebeplerinde ise soyuttan somuta dönüştürerek bilgiyi kalıcı hale getirebileceği, görsel hafızayı geliştirebileceği, derse olan ilgiyi artırabileceği, bütün duyu organlarının kullanılabilmesi, yaparak-yaşayarak öğrenmelerin gerçekleştirilebileceği, kolay hatırlamayı sağlayabileceği, sınıf dışındaki öğrenmelerde öğrencinin aktif ve daha mutlu olacağı gibi sonuçlara da ulaşılmıştır. Sadece bir aday öğretmen, sosyalleşme düzeyi düşük ve içine kapanık öğrencilerin kaygı düzeylerinin artabileceğini, bunun da öğrenci başarısına olumsuz etki edebileceğini ve yeterli öğrenmenin gerçekleşmeyeceği sonucunu vurgulamışlardır.

“Gezi süresince öğrencilere etkinlik yaptırmayı düşünür müsünüz?” sorusuna ise aday öğretmenlerin yarısı, etkinlik yaptırmayacakları sonucuna ulaşılmıştır. Aday

öğretmenler; öğrenci sayılarının fazla olması, gezide etkinlik uygulamanın zaman kaybına neden olması, zaman kısıtlılığının bulunması ve gezide sadece amaca odaklanması gibi gerekçelerle etkinlik yaptırmayacaklarını belirtmişlerdir. Etkinlik yaptırmak isteyen aday öğretmenlerin diğer yarısı ise yaratıcı drama, oyun etkinliği, ağaç dikme ve yangın tatbikatı çalışmaları, rol oynama, altı şapka, soru-cevap, memnuniyet anketi, görülenlerin resimle anlatılması gibi teknikleri kullanabilecekleri sonuçlarına ulaşmıştır.

“Gezi-gözlem tekniği uygulandıktan sonra olumlu/olumsuz nasıl geribildirim alınabilir?” sorusuna en sık ifade edilen sonuç, geziyle ilgili duygu ve düşüncelerin not edilmesi olmuştur. Ön plana çıkan sonuçlar arasında: Anket yapma, test uygulama, soru-cevap tekniğini kullanma, gezi sonucunda hatırlanan bilgilerin not edilmesi gibi görüşler aday öğretmenler tarafından ilk ifade edilenlerdir. Geziyle ilgili kompozisyon yazma, beyin fırtınası tekniğini kullanma, resim yapma, öğrenilenleri rapor haline getirme gibi sonuçlar da ilk ifade edilenler grubundadır. Aday öğretmenler nadir olarak da model çizdirme, geziye katılan öğrencilerin, geziye katılmayan öğrencilere görüp öğrendiklerini anlatmalarını isteme gibi görüşlerin belirtildiği de görülmüştür.

“Aday öğretmenler gezi-gözlemin amacına ulaşip ulaşmadığını nasıl değerlendirebilir?” sorusunun karşılığı olarak en sık görüş birliğine varılan sonuç, ön test-son test karşılaştırmasının yapılması olmuştur. Beyin fırtınası, memnuniyet anketi, özet çıkarma, altı şapka tekniği, münazara tekniği, istasyon ve yaratıcı drama gibi etkinlikler de belirtilen diğer sonuçlardandır.

Çakmak ve Aslan'ın 2016'da yaptıkları “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimine Yönelik Öğretmen ve Öğretmen Adayı Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (SBÖP) içeriğinin gereğinden fazla yoğun olması ve mevcut ders saatlerinin yetersiz olması sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, bu araştırmadaki, müfredat programının yoğun olması (5. soru) ve gezilerin ders süresinin dışına taşığında müfredat programını aksattığı (7. soru) sonuçlarını destekler niteliktedir.

Meydan ve Akkuş'un (2014) birlikte yürüttükleri "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi" adlı çalışmada, müze gezilerinin öğrencilerin derse olan ilgilerini artırdığı, tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasında etkili olduğu, öğretmenlik mesleğine başladıklarında mümkün olduğu ölçüde bu tür gezileri kullanmayı planladıkları sonuçlarına ulaşmışlar, bu sonuçlar da bu araştırmadaki; gezilerin müzelere de yapılabildiği (2 ve 5. sorular), sıkıcı ve ağır olan sosyal bilgiler ders konularını eğlenceli hale getirdiği (2. soru), öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonlarını artırabileceği (6 ve 8. sorular), sosyal, kültürel ve tarihsel bilinç oluşturacağı sonuçlarını desteklemektedir.

Malkoç ve Kaya'nın (2015) "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sınıf Dışı Okul Ortamlarının Kullanımı" adlı araştırmalarında sınıf dışı ortamların öğrencilerde kalıcı öğrenme sağladığı, bilgiyi somutlaştırdığı, yaparak-yaşayarak öğrenmelerle ders dışı etkinliklere olanak sağladığı, sınıf dışı okul ortamlarının öğrencilerin sosyalleşmesini de desteklediği sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, bu araştırmadaki; yaparak-yaşayarak öğrenmelerin gerçekleştirildiği, bilgiyi somutlaştırarak kalıcı öğrenme sağladığı, birçok duyuya hitap ettiği (2, 5, 6 ve 8. sorular), sınıf ortamından farklı alanlarda gerçekleşen öğrenmelerin öğrencilerin daha mutlu olmasını sağladığı (6 ve 8. sorular) sonuçlarını destekler niteliktedir. Yine aynı araştırmada, sınıf dışı ortamlardan yeterince yararlanılamaması; programın yoğunluğuna, planlama sorununa, zaman yetersizliğine ve öğrenci sayısının fazlalığına bağlanmaktadır. Bu sonuçlar, bu araştırmadaki; çok zaman alan bir etkinlik olması (4, 5 ve 7. sorular), müfredat programın yoğun olması ve buna bağlı olarak meydana gelebilecek program aksaması (5 ve 7. sorular) sonuçlarını destekler niteliktedir. Ayrıca iyi bir gezi planının yapılması (5. soru) veya yapılamaması (7. soru) ile öğrenci sayılarının etkinliği uygulamayı zorlaştırması (9. soru), kalabalık öğrenci gruplarında disiplini sağlamanın zor olduğu (4. soru) sonuçlarıyla da uyumludur.

Yıldırım'ın (2012) "İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Gezi-Gözlem Yönteminin Uygulanma Durumunun İncelenmesi" adlı yüksek lisans çalışmasında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğinin uygulamasında

en sık karşılaşılan güçlüğün öğrencilerin disiplinsiz davranışları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında velilerin gezi masraflarını karşılamada sıkıntı çekmesi, gezilerin yasal sorumluluğunun ağır olması ve yoğun ders programı sebebiyle zaman bulamama karşılaşılan diğer güçlüklerdir. Bu sonuçlar, bu araştırmadaki; maliyeti daha az olan geziler planlanması (3, 4, 5 ve 7. sorular), kalabalık grupların disiplinlerini sağlamanın güç olması (4, 5 ve 7. sorular), yasal sorumluluğun fazla olması (4, 5 ve 7. sorular), müfredat programın yoğun olması (5 ve 7. sorular) gibi sonuçları destekler niteliktedir. Ayrıca az da olsa öğretmenler tarafından resim yaptırma etkinliği de tercih edilmektedir. Bu sonuç, bu araştırmadaki soru-cevap tekniğiyle öğrenilenlerin geri bildirimini alırım (9 ve 10. soru) ve resim yaptırma tekniğini kullanırım (9 ve 10. soru) sonuçlarıyla uyum göstermektedir.

Tomal (2004) ise benzer bir çalışmada gezi-gözlem yöntemini çok az sayıda öğretmenin kullanmasının nedenleri olarak gezi için izin almanın çok zor olması ve masraflarının devlet tarafından karşılanmaması, öğretmenlerin geziye katılan öğrencilerden sorumlu tutulmaları ve zaman sınırı gösterilmiştir. Bu durum bu araştırmadaki, valiliklerden ve okul idaresinden izin almanın güç olması (1 ve 4. sorular), geziye katılacak sorumlu öğretmenlerin belirlenmesi (1 ve 2. sorular) ve okul idaresi ile diğer branş öğretmenlerinden destek alınamaması (5. soru), çok zaman alması (4, 5 ve 7. sorular), yasal sorumluluğun fazla olması (4, 5 ve 7. sorular) sonuçlarıyla uyumludur.

Çetin, Kuş ve Karatekin' e (2010) göre öğretmenlerin gezi-gözlemi yeterince uygulayamama nedeni genellikle ekonomiktir. Öğrenci ve velilerden para toplanamaması, gezilecek yerlerin ücretli olması ve araç temin edilemeyişi ekonomik sebebin gerekçeleri olmuşlardır. Bu durum bu araştırmadaki; ekonomik yönden maliyeti fazla olan bir etkinlik olması (3, 4, 5 ve 7. soru), seyahat edilecek araçların sigortalı ve gerekli izinlerinin alınmış olması (1. soru), geziye hangi araçla gidileceğinin belirlenmesi (3. soru) sonuçları ile uyumludur.

Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, gezi-gözlem tekniğinin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için aşağıda ifade edilen önerilerde bulunulabilir:

İlgili Kurum ve Kuruluşlara Öneriler

- Gezi etkinliğinde öğrenci velisine ve okul idaresine yük olabilecek gezi masraflarının karşılanmasında, ilgili kurumlar tarafından, sadece gezi etkinliklerinde kullanılmak üzere ödenek belirlenip gönderilebilir.
- Milli Eğitim Müdürlükleri (MEM) tarafından, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeni görev aldıkları il ve ilçelerde, o il veya ilçelerin tarihi ve coğrafi alanlarının, hizmet içi eğitim programı çerçevesinde tanıtılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Sınıf ve okul dışı sosyal bilgiler dersi öğretiminde, gezi-gözlem tekniğinin teşvik edilebilmesi için yasal sorumluluklar azaltılıp, yasal izin süreci kolaylaştırılmalıdır.
- Gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında hem ders öğretmenlerine hem de gezide öğrenci gruplarına eşlik edecek diğer branş öğretmenlerine ilgili kurumlar tarafından gezilerde kullanılmak üzere ödenek gönderilebilir. Gezi masraflarından dolayı tekniği kullanmayı düşünmeyen öğretmenlerin bu tekniğe daha olumlu tutum geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Eğitim Fakültelerinde SBAÖ Yetiştiren Akademisyenlere Öneriler

- Aday öğretmenlere, gezi-gözlem tekniğini daha iyi özümsemeleri ve tekniğe ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri için yüksek öğrenim süreleri boyunca, mümkün olduğu kadar gezi-gözlem deneyimi kazandırılmalıdır.

Ortaokul İdarecilerine Öneriler

- Gezi aracının bütün standartlara uygun olması, aracın sigorta ve istenen diğer belgelerinin tamamlanması gerekmektedir. Bu belgelerin tamamının okul idaresi tarafından kontrol edilerek aracın geziye çıkarılması sağlanmalıdır.
- Gezide öğrencilere eşlik edecek olan sorumlu öğretmenlerin belirlenmesinde, disiplinler arası öğrenme yaklaşımına uygun olarak farklı kollardaki öğretmenlerin de katılımı sağlanmalıdır.
- Gezi süresince yaşanan bir takım aksaklıkların daha sonraki gezilerde yaşanmaması adına, hazırlanan öneriler listesi ve sağlanabilecek yeni kazanımlar, okul yönetimince değerlendirilmeye alınmalıdır.

Tekniği Uygulayacak Aday Öğretmenlere ve Araştırmacılara Öneriler

- Gezi-gözlem etkinliğinin amacına ulaşabilmesi zaman yönetiminin doğru planlanabilmesine bağlıdır. Bu nedenle iyi bir gezi planı yapılarak zaman israfı önlenir.
- Planlanan geziler açık alanda yapılacak ise gezinin yapılacağı gün ve saatteki hava durumu bilgileri ilgili birimlerden istenerek, gezi için öngörülen değişiklikler geç kalınmadan yapılabilir ve değişiklikler hakkında öğrenci ve veliler önceden bilgilendirilebilir.
- Geziye götürülecek öğrenci grupları sayıca az olmalıdır. Bu mümkün değilse sınıfı küçük gruplara ayırarak, her gruba bir sorumlu öğretmen gelecek şekilde planlaması, olası disiplin ve kontrol sorunlarının yaşanmasını engelleyebilir.
- Öğrencilere gezinin amacı, nereye yapılacağı ve gezide nelerin gözlenebileceğine ilişkin bilgi verilmeli, öğrenciler hedefden haberdar edilmelidir.
- Gezi-gözlem esnasında öğrencilerin bütün duyularına hitap edilmeli, bu sayede öğrencilerin sebep-sonuç ilişkileri kurarak merak duygularını harekete geçirmeleri sağlanmalıdır.

- Gezilerde öğrencilerin, bilgiyi kendilerinin keşfedebilecekleri ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır.
- Geziye katılacak sorumlu öğretmenlerin ilk yardım eğitimini almış ve gezi konusunda tecrübe kazanmış öğretmenler arasından seçilmesi sağlanmalıdır.
- Geziye katılacak öğrencilerden süreğen hastalığı olan ya da düzenli ilaç kullananlarla ilgili velilerden bilgi edinilip gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Gezilerin maliyetinin azaltılması ve zaman kaybına neden olmasının engellenebilmesi için sınıf ortamında, internet aracılığıyla sanal geziler düzenlenmelidir.
- Gezi sonunda, gezide elde edilen kazanımlar ile hangi hedef davranışlara ulaşılabildiğini içeren bir rapor hazırlanıp okul idaresi ile gezi yapılan kurum ve kuruluşlara sunulmalıdır.
- Gezi sonunda öğrencilere; soru-cevap, istasyon, altı şapka, beyin fırtınası, resim yaptırma, kompozisyon yazdırma vb. gibi bazı uygulamalar yaptırılıp, geribildirim alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Akpınar, B. ve Aydemir, H. (2012). İlköğretim 7. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 41-53.

Akyüz, Y. (2005). *Türk Eğitim Tarihi "M.Ö.1000-M.S.2004"*. 9. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Altın, B. N. ve Demirtaş, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri (Ed: M. Safran). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, sy, 510-518. 4. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Altın, B.N. ve Oruç, S. (2008). Çocukluk döneminde doğa sporlarının çevre eğitiminde kullanımı. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 10-18.

Aşçı, M. (2016). Öğretim teknikleri (Ed: M. Onur, L. Yayıncı ve M. Şanal). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, sy, 244-246. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Atayeter, Y. ve Tozkoparan, U. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenleri ve 6. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde gezi gözlem yönteminin uygulanmasına yönelik görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 1-21.

Atayeter, Y. ve Tozkoparan, U. (2016). Sosyal bilgiler derslerinde gezi gözlem yöntemini planlama uygulama ve sonuçlandırma açısından bir değerlendirme. *Sosyal ve Liberal Bilimlerde Yeni Yönelimler* (Ed: H. Babacan ve S. Özer). sy, 178-182. Ankara: Gece Kitaplığı.

Avcı, C. ve Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I), 108-133.

Aydemir, H. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim yöntem, teknik ve stratejileri kullanma yeterlikleri. *Hikmet Yurdu*, 5(9), 81-100.

Aytaç, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimlerinde gezi-gözlem metodunun yeri ve önemi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11-1(21), 55-69.

Bilen, M. (2002). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. 6. Basım, sy, 222-224. Ankara: Anı Yayıncılık.

Bilgili, A. S. (2016). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. 8. Baskı, sy, 28-29. Ankara: Pegem Akademi.

Cin, M. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgilerde kullanılabilir strateji, yöntem ve teknikler. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ed: A. Tanrıoğen). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Çakmak, Z. ve Aslan, S. (2016). Sosyal bilgiler dersi öğretimine yönelik öğretmen ve öğretmen adayı görüşlerinin değerlendirilmesi. *Curr Res Educ*, 2(1), 29-41.

Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758.

Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 13(3), 1823-1841.

Çetin, T., Kuş, Z., & Karatekin, K. (2010). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemine ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 158-180.

Çıkkılı, Y. (2014). Eğitimle ilgili temel kavramlar (Ed: K.Keskinkılıç). *Eğitim Bilimine Giriş*, sy, 17. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Değirmenci, A. ve Doğru, M. (2017). Türkiye’de sosyobilimsel konularla ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi: bir betimsel analiz çalışması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 44, 123-138.

Demirel, Ö. (2015). *Öğretim İlke ve Yöntemleri/Öğretme Sanatı*. 21. Baskı Ankara: Pegema Yayıncılık.

Doğanay, H. (1993). *Coğrafyada Metodoloji Genel Metodlar ve Özel Öğretim Metodları*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Doğanay, H. (2002), *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*, sy, 18-19. İstanbul. Aktif Yayınevi,

Durdukoca, Ş.F. (2018). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim uygulamaları için öğretim tekniklerinin seçimine yönelik yeterlik algıları ve görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 230-236.

Erdem, M. (2007). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ertürk, S. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme*. 6. Baskı, sy, 13. Ankara: Edge Akademi.

Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. 3. Baskı, sy, 178. Ankara: Pegem Akademi.

Fitzpatrick, C. N. (1968). *Philosophy and Goals for Outdoor Education*, Colorado Üniversitesi, yayımlanmamış doktora tezi.

Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 13-30.

Işık, H. (2016). Sosyal bilgilerde müze ve tarihi mekanlar ile eğitim. (Ed: D. Dilek). *Sosyal Bilgiler Eğitimi*, sy, 609. Ankara: Pegem Akademi

Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 13. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karakuş, U. (2009). Coğrafya'da deneysel gözlem uygulaması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 18-19.

Kayalı, H. (2000). İlköğretim okullarında sosyal bilgiler dersi coğrafya konularının öğretiminde başarıyı etkileyen faktörler. *M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 183-194.

Keskin, Y. ve Horzum, M.B. (2016). Sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim strateji, yöntem ve teknikleri (Ed: D. Dilek). *Sosyal Bilgiler Eğitimi*, sy, 724, 725, 731. Ankara: Pegem Akademi

Keskin, S.C. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal Bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95-115.

Kılıçoğlu, G. (2015). Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi (Ed: M. Safran). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, sy, 5. Ankara: Pegem Akademi.

Kimber, D. ve Smith, M. (1999). Field work, visits and work outside the classroom. (Ed: M. Ashley). *Improving Learning And Teaching In The Humanities*. Florence, sy,101-118. USA: Taylor & Francis.

Küçükahmet, L. (2014). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. 26. Baskı, sy, 62-63. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Malkoç, S. ve Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanımı. *İlköğretim Online* 14(3), 1079-1095.

MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi, 6-7. Sınıflar Öğretim Programı Kılavuzu*. (Taslak Basım). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kılavuzu. (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. 3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Meydan, A ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422.

Özay, E. (2003). *Ortaöğretim coğrafya eğitimi ve öğretiminde gezi-gözlem metodunun öğrenci başarısı üzerine etkisi ve diğer öğretim metodlarıyla karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Özcan, B.N. (2003). *İlköğretim ikinci kademedeki ödev ve projenin matematik başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Öztürk, C ve Otluoğlu, R. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Safran, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. (Ed: B. Tay ve A. Öcal). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. 4. Baskı, sy, 9. Ankara: Pegem Akademi.

Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. (Ed: G. Can). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi No: 1064, Açıköğretim Yayınları No: 581, sy, 18-22.

Şahan, H.H. (2014). *Eğitimde Program Geliştirme-Öğretim İlke ve Yöntemleri*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Şimşek, A ve Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı. *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. sy, 2-3. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Taşdemir, M. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Taşpınar, M. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri*. 6.Baskı, sy, 184,201. Ankara: Edge Akademi.

Tomal, N. (2004). Lise coğrafya öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntemleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 162.

Topal, T. (2016). Öğretim yöntemleri (Ed: M. Onur, L. Yayıncı ve M. Şanal). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, sy, 2, 17. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Topal, T. (2017). Eğitim biliminin temel kavramları (Ed: M. Onur ve M. Şanal). *Eğitim Bilimine Giriş*. 2. Baskı, sy, 219. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Tuncel, G. ve Dolanbay H. (2017). Sınıf dışı öğretim teknikleriyle sosyal bilgiler öğretimi. (Ed: M. Aydın, R. Sever ve E. Koçoğlu). *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Türkmen, H. (2015). İlkokul öğretmenlerinin sınıf dışı ortamlardaki fen öğretimine bakış açıları. *Journal of European Education*, 5(2), 47-55.

Yayıncı, L. (2017). Eğitimde yeni yönelimler (Ed: M. Onur ve M. Şanal). *Eğitim Bilimine Giriş*. 2. Baskı, sy, 229. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yel, S., Taşdemir, A., & Yıldırım, K. (2015). Sosyal bilgilerde öğretim strateji, yöntem ve teknikleri (Ed: B. Tay ve A. Öcal). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. 4. Baskı, sy, 44, 72. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, R. (2012). *İlköğretim 2. Kademe sosyal bilgiler derslerinde gezi-gözlem yönteminin uygulanma durumunun incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

Elektronik Kaynaklar

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/06/20170608-5.htm> adresinden 25 Mayıs 2019'da alınmıştır.

EKLER**EK.1. GÖRÜŞME FORMU****1.1. Araştırmacı:****Savaş ŞAHİN**

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü

Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

1.2. Araştırma Sorusu

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Gezi-Gözlem Tekniğine İlişkin Görüşleri Nelerdir?

Tarih ve Saat:

1.3. Giriş

Merhaba, 2018/2019 öğretim yılında Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşleri hakkında araştırma yapıyorum ve sizinle bu konuda bir görüşme yapmak istiyorum. Bu görüşmenin temel amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gezi-gözlem tekniğine ilişkin görüşlerinin neler olduğunu ortaya çıkarmaktır.

- Görüşme boyunca anlattığımız her şey gizli kalacak ve hiçbir şekilde başka kişilerle paylaşılmayacaktır.
- Araştırma sonuçlarını yazarken ve yorumlarken görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının isimleri araştırmaya yansıtılmayacaktır.
- Görüşmeye katılıp katılmama, gönüllülük esasına göredir.
- Görüşmeyi yazılı olarak kaydetmek istiyorum. Bunun sizin için bir sakıncası var mı?
- Görüşmeye başlamadan söylemek istediğiniz bir söz var mı?
- İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

1.4. Görüşme Soruları

1. Sosyal etkinlikler yönetmeliğinin gezilerle ilgili bilgi sahibi olduğunuz maddeleri nelerdir? Açıklayınız?
2. Gezi-gözlem tekniği hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Cevabınız evet ise bu bilgilerinizin neler olduğunu söyler misiniz?
3. Gezi öncesinde planlama yaparken nelere dikkat edilmelidir? Bu konu hakkında düşünceleriniz nelerdir?
4. Gezi-gözlem tekniğinin uygulanmasında karşılaşılabilecek güçlükler var mıdır? Var ise neler olabilir?
5. Ortaokullarda sosyal bilgiler dersinin öğretiminde gezi-gözlem tekniğini kullanır mısınız? Cevabınız evet ise bu tekniği az veya çok kullanmanıza neden olabilecek etkenler neler olabilir?
6. Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kullanılan gezi-gözlem tekniğinin olumlu yönleri var mıdır? Var ise nelerdir?
7. Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kullanılan gezi-gözlem tekniğinin olumsuz yönleri var mıdır? Var ise nelerdir?
8. Gezi-gözlem tekniğinin sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılması, öğrenci başarısını nasıl etkileyebilir? Açıklayınız?
9. Gezi süresince öğrencilere herhangi bir etkinlik yaptırmayı düşünür müsünüz? Cevabınız evet ise bu etkinliklerin neler olabileceğini söyleyebilir misiniz?
10. Gezi-gözlem tekniği uygulandıktan sonra öğrencilerden gezi-gözlem tekniğinin uygulanması ile ilgili olumlu/olumsuz nasıl geribildirim alınabilir?
11. Size göre öğretmen gezi-gözlem tekniğini uyguladıktan sonra tekniğin kullanımının amacına ulaşıp ulaşmadığını nasıl değerlendirebilir?

EK.2. VELİ İZİN BELGESİ

Velisi bulunduğum.....sınıfı.....nolu.....isimli
öğrencinin ... / ... / 20.. tarihinde/ ... / ... / 20.. - ... / ... /20.. tarihleri arasında
planlanan.....çalışmasına/gezisine/toplum hizmetine katılmasında
herhangi bir sakınca görmediğimi bildiririm. ... / ... / 20...

(İmza)

Veli

Adı Soyadı

Adres :

Tel :

e-Posta:

EK.3. GEZİYE KATILACAK ARAÇLAR

Yüklenici Firma/Acente Adı : İşletme Belgesi No: TÜRSAB Belge No:		B2 / D2 Yetki Belgesi No: Mesleki Yeterlik Belgesi (SRC1 / SRC2) No:	
Şoförün Adı ve Soyadı		Araç Plakası	Model Yılı
1			
2			
3			
4			

Ayrıntıları yukarıda belirtilen bir gezi düzenlemek istiyorum/istiyoruz.

Arz ederim/ederiz.

OLUR

.../.../20...

.../.../20...

.....

.....

(Adı-Soyadı, İmza)

(Adı ve Soyadı, İmza, Mühür)

Öğretmen/Öğretmenler

Eğitim Kurumu Müdürü

EK.4. SÜRÜCÜ/MUAVİN/REHBER VE DİĞER PERSONEL BEYANI**SÜRÜCÜ/MUAVİN/REHBER VE DİĞER PERSONEL BEYANI**

Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş ve affa uğramış veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa bile;

3) Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamış olmak veya bu suçlardan hakkında devam eden ya da uzlaşmayla neticelenmiş bir kovuşturmam bulunmamaktadır.

2) Türk Ceza Kanunu'nun 81, 102, 103, 104, 105, 109, 179/3, 188, 190, 191, 226 ve 227 nci maddelerindeki suçlardan mahkûm olmamış olmak veya bu suçlardan hakkında devam eden ya da uzlaşmayla neticelenmiş bir kovuşturmam bulunmamaktadır.

3) Son beş yıl içerisinde; bilinçli taksirli olarak ölümlü trafik kazalarına karışmamış olmak, alkollü olarak araç kullanma ve hız kurallarını ihlal nedeniyle, sürücü belgeleri birden fazla geri alınmamış olmak ve 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 35 inci maddesinde düzenlenen kabahati işlemeyi alışkanlık hâline getirmedigimi beyan ederim.

Yukarıda sayılan hususlar kendi iradem ve beyanımdır. Aksi ispat edildiği takdirde hakkımda adli makamlara suç duyurusunun yapılacağını biliyor ve kabul ediyorum.

.../.../20.. Araç/Firma Sahibi/Yetkilisi	.../.../20.. Sürücü/Muavin/Rehber ve Diğer Personel
(İmza) Adı ve Soyadı ve Firma Kaşesi	(İmza) Adı ve Soyadı

ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Ordu'da doğdu. Sırasıyla, Güzelordu İlköğretim Okulu ve Hamdullah Suphi Tanrıöver Ortaokulunda ilk ve orta dereceli öğrenimini tamamladı. 1990-1993 yılları arasında, Ordu Lisesinde lise öğrenimini tamamlayarak, 1998 yılında girdiği Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinden 2002 yılında mezun oldu. 2003-2004 yılları arasında Artvin ilinde kısa dönem askerlik görevini tamamladı. 2004-2007 yılları arasında, İstanbul'da çeşitli kuruluşlarda çalıştı. 2007 yılında Giresun ili merkezinde bulunan özel bir eğitim kurumunda öğretmen olarak çalışmaya başladı. Aynı kurumda yönetici-öğretmen olarak çalışmaya devam eden evli ve 2 çocuk babası araştırmacı, 2015 yılında Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladı.